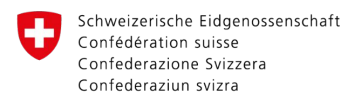

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

ТУРИСТИЧНО-КРЕАТИВНИЙ КЛАСТЕР

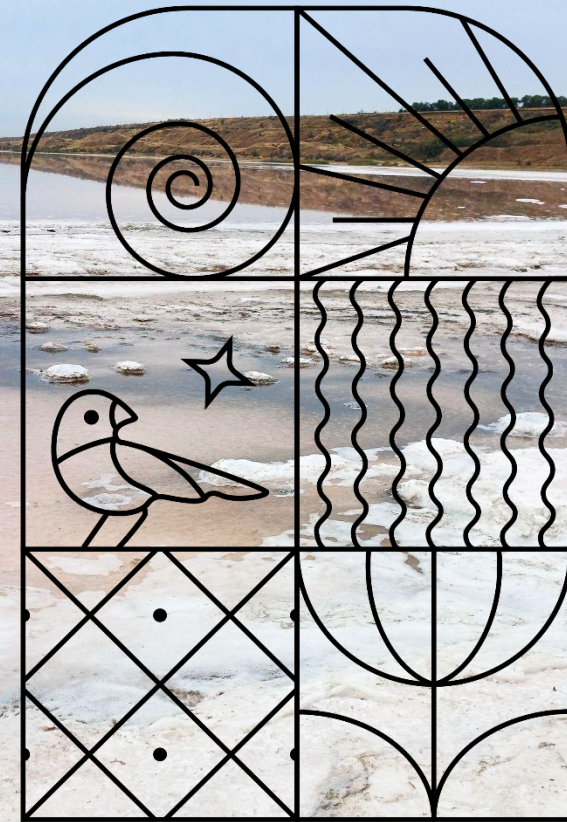

Swiss Confederation
Швейцарська Конфедерація

Про проєкт

- ↪ Мета, завдання результати
- ↪ Мультиплікація досвіду
- ↪ Етапи реалізації
- ↪ Партнери

— Мета, завдання результати

Мета — розвиток потенціалу Красносільської, Усатівської, Іванівської громад та НПП «Куяльницький» задля створення комфортного простору для життя й розвитку.

Основні завдання:

- збереження природної та культурної унікальності території,
- створення сучасної туристичної інфраструктури,
- підтримка місцевого бізнесу через кластерну модель,
- формування екосистеми співпраці та партнерства.

Результати роботи:

- розроблені та промарковані туристичні маршрути,
- створений кластер «Чумацький Шлях» та план його розвитку,
- розроблена Концепція туристично-рекреаційного розвитку територій,
- розроблений Проєкт організації території НПП «Куяльницький».

Тривалість
проєкту:
червень 2025 –
червень 2026

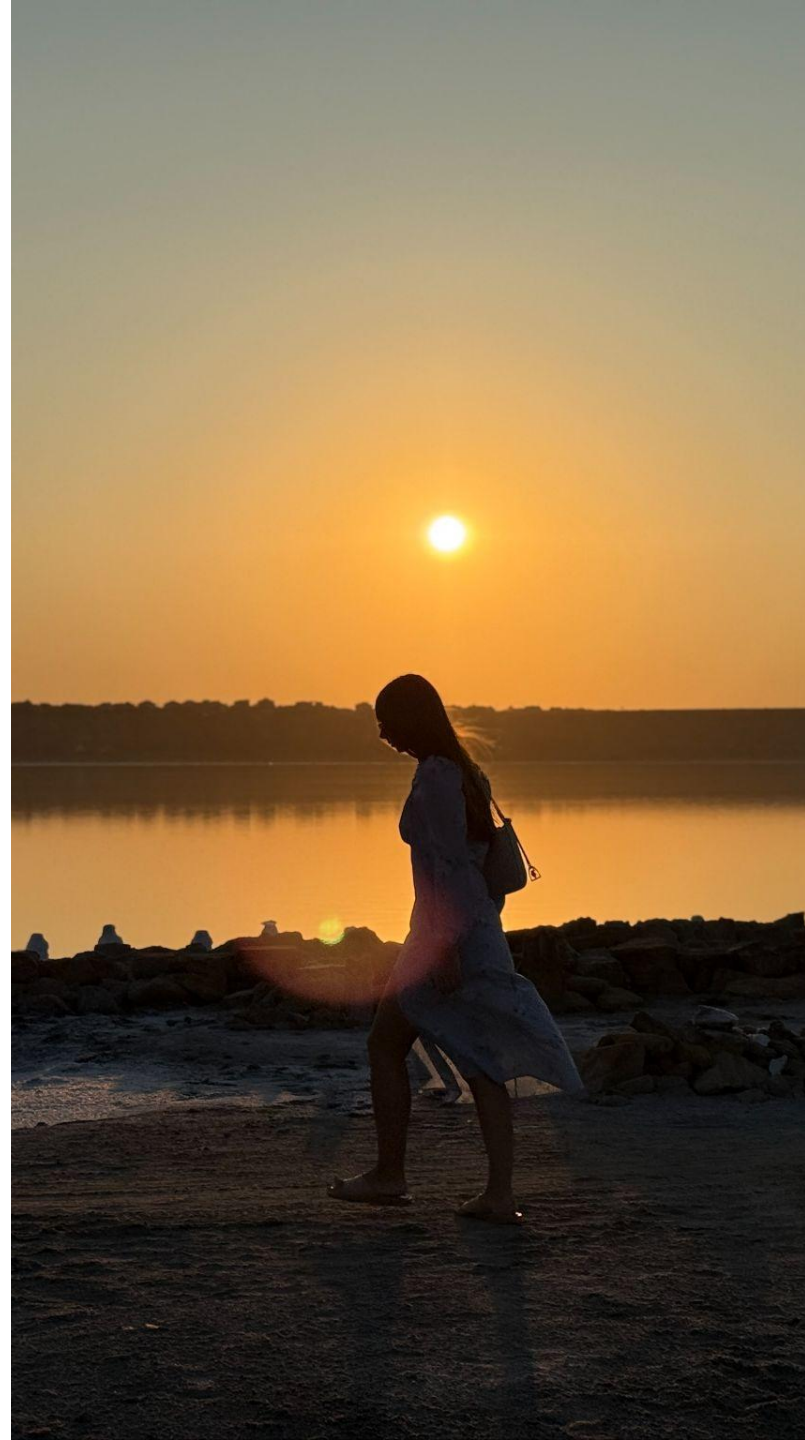
— Мультиплікація досвіду

Мультиплікація досвіду

Успішний досвід розвитку малих громад завдяки об'єднанню навколо лід-магніту може стати моделлю для інших регіонів України. Завдяки демонстрації того, як спільними зусиллями громад можна досягти значного прогресу та покращення якості життя мешканців.

Завдяки проєкту

Відбудеться створення нового полюса економічного зростання в Одеській області, що сприятиме не лише розвитку прилеглих територій, а й посиленню економічного потенціалу всього регіону

— Етапи реалізації проєкту

Перший

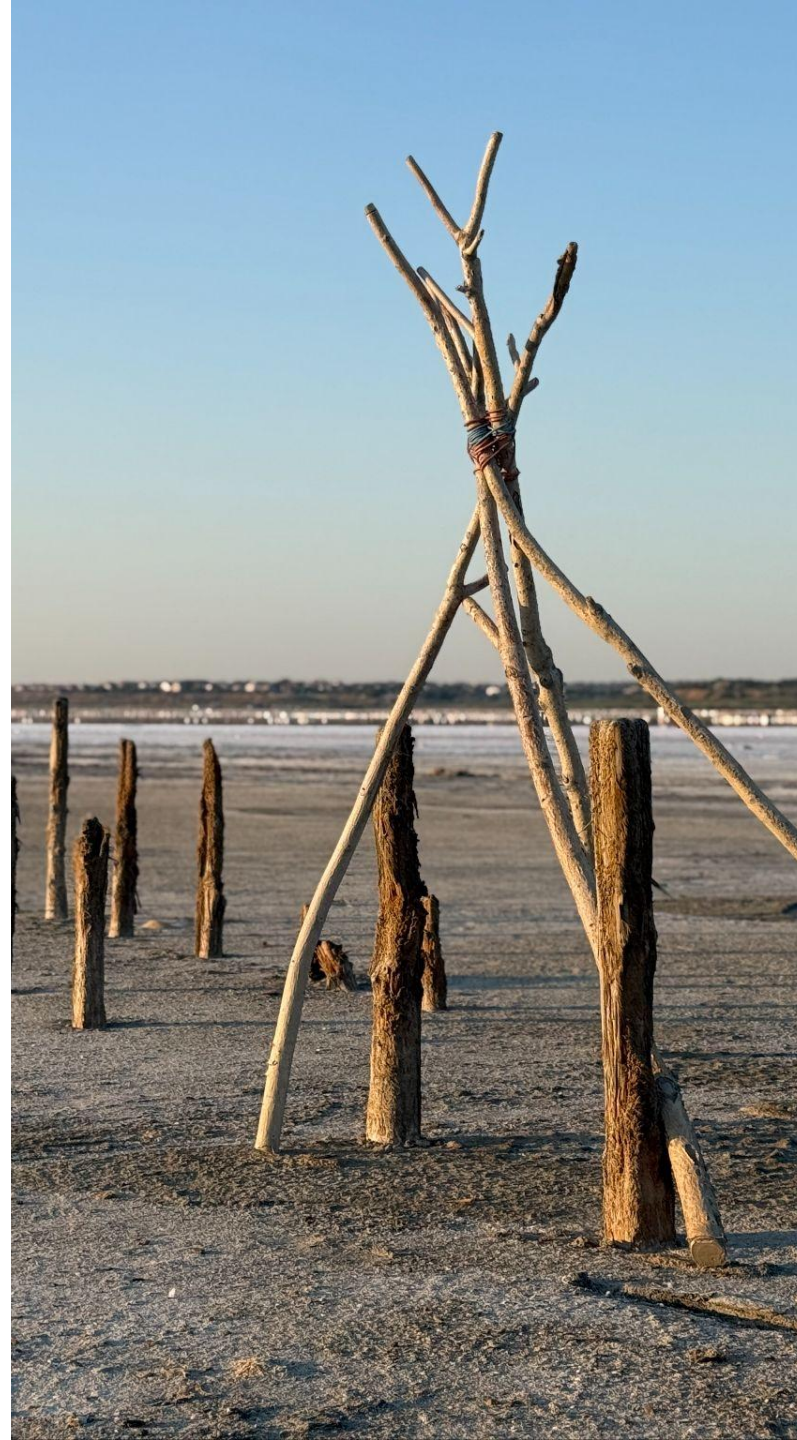
Проведення аналізу поточного стану трьох громад та Парку

Другий

Проведення досліджень для визначення: перспективних напрямків розвитку Концепції туристично-рекреаційного розвитку трьох громад, Парку, кластеру “Чумацький шлях”, нових туристичних продуктів

Третій

Розробка Концепції, проєкту організації території та зонування Парку, створення Кластеру “Чумацький Шлях” та дорожньої карти його розвитку, розробка туристичного маршруту та нових туристичних продуктів.

— Результати 1 етапу

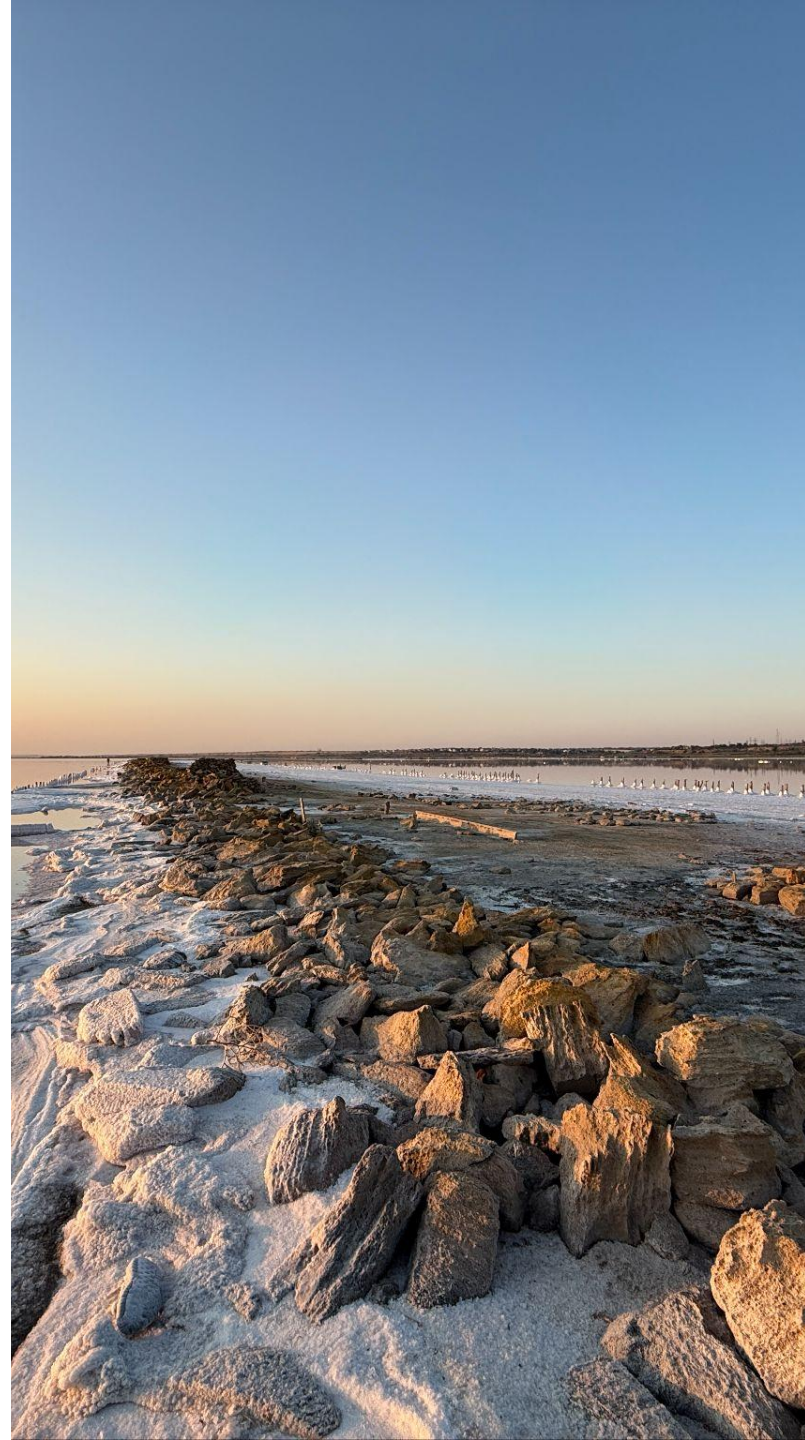
Проведено **14** глибинних інтерв'ю

Проведено маркетингове опитування **250** респондентів цільової аудиторії проекту

Розроблено **21** документ на **495** сторінок в напрямках:

- ✓ Аналітичний та соціологічний напрям
- ✓ Кластерний напрям
- ✓ Напрямок просторового розвитку:
- ✓ Розділи Проекту організації території НПП “Куяльницький”
- ✓ Комунікації та Маркетинг

Здійснено **більше 40** експедицій в громади Куяльницької Агломерації та нарад

— Розроблено документи

Аналітичний та соціологічний напрям:

- Підсумковий звіт щодо трьох громад агломерації з оцінкою їх поточного стану, викликів та потенціалу для сталого розвитку (40 стор.)
- Альтернативний Погляд на майбутнє агломерації Куяльника (13 стор.)
- Перспективи та напрямки розвитку громад Куяльницької агломерації (7 стор.)
- Звіт про якісне соціологічне дослідження "Перспективи розвитку Куяльницької агломерації як туристичної та рекреаційної локації" (68 стр.)

Комунікації та Маркетинг:

- Аналіз поведінкових патернів для глибинної аналітики цільової аудиторії проєкту (11 стор.)
- Результати глибинних інтерв'ю представників різних сегментів цільової аудиторії проєкту (18 стор.)
- Аналіз цільової аудиторії проєкту (11 стор.)
- Попередня комунікаційна стратегія (4 стор.)
- Tone of voice (1 стор.)
- Конкурентний аналіз внутрішнього та зовнішнього ринку (12 стор.)
- Бренд-позиціонування (34 стор.)
- LOGOBOOK проєкту (24 стор.)

Кластерний напрям

- Туристично-креативний потенціал громад Одещини (регіон лиманів Куяльник і Хаджибей) та перспективи кластеризації (53 стор.)
- Принципи формування туристично-креативного кластеру «Чумацький Шлях» (26 стор.)
- Наукові парки як модель співпраці бізнесу, ГО громад та державних структур (7 стор.)

Напрямок просторового розвитку:

- Аналітичний звіт від експертів з просторового розвитку (33 стор.)

Про територію Парку:

- Обмеження і зонування території НПП «Куяльницький» (27 стор.)
- Концепція проєкту “Коса” біля Куяльницького лиману (44 стор.)
- Загальне функціональне зонування території біля Куяльницького лиману (15 стор.)
- Функціонування та режим території НПП "Куяльницький" (8 стор. та 4 карти)
- Перелік рідкісних рослин і тварин (Зелена та Червона книга) на території НПП "Куяльницький" (39 стор. та 8 карт)

Проект: Туристично-креативний кластер “Чумацький шлях”

Іванівська, Красносільська, Усатівська, громади

НПП “Куяльницький”

Отримують результат

Наповнення бюджету - у тому числі, але не обмежуючись:

- Відкриття місцевих ФОП
- Працевлаштування мешканців
- Підвищення рівня життя, задоволення мешканців
- Документи (Концепція тур розвитку, Бачення розвитку агломерації), завдяки яким можна залучати: бюджетні кошти, гранти, інвестиції

Наповнення бюджету - у тому числі, але не обмежуючись:

- Підприємницька діяльність в межах Парку (оренда, благоустрій)
- Збільшення кількості туристів (вхід, паркування, платні послуги)
- Збільшення туристичного сезону
- Розробка відповідних розділів Проекту організації території
- Документи (Концепція тур розвитку, Бачення розвитку агломерації), завдяки яким можна залучати: бюджетні кошти, гранти, інвестиції

завдяки чому?

Туристичні маршрути та продукти
(розробка, опис, відео, фото, сайт, популяризація)

Сувенірна продукція

Маркування маршрутів

Кластер (об'єднання та розвитку бізнесу)

що необхідно зробити, щоб забезпечити результат

Вивчення ситуації, розробка документів

Аналіз існуючих документів
Розробка пропозиції до обласної стратегії, програм
Розробка Концепції тур. розвитку, розділів Проекту організації території

Дослідження

12 - глибинних інтерв'ю
6 - фокус-груп
6 - стратегічних сесій (у форматі фасилітаційної роботи з громадами)

Опис спадщини

Історичної та культурної.
Каталог всіх об'єктів (детальний опис, фото, відео, локація, архівні підтвердження)

Єдиний «ДизайнКод» Куяльницької агломерації

Рекомендації до просторового плану розвитку території (бізнес, інфраструктура, рекреаційні зони, громадські простори) простори для емоційного розвантаження.

Маркетинг

Аналіз: споживачів, продуктів/конкурентів, потенціалу, маршрутів, маркетингова стратегія, ТЗ для маршрутів, популяризації, цільові для інформування тощо

Інформування

Створення баз даних та системна комунікація: медіа, інфлюенсери, експерти, цільові спільноти тощо. Ведення проєкту в TikTok, YouTube, Fb, In

Забезпечують результат

ГО “Одеса ВАУ”

ГО “Регіональний центр сталого розвитку”

Фонд "Міжнародний форум Людина та архітектура"

ГО Науковий кластер “Наукові Парки України”

Партнери

Національний природний парк "Куяльницький"

Парк був створений указом Президента від 1 січня 2022 року та повноцінно працює з вересня 2024 року.

Місія Парку – зберегти, відновити та розвивати унікальну природоохоронну територію площею 10 800 га, яка входить до Європейської екомережі «Смарагдова мережа», щоб її природна краса залишалася недоторканою для майбутніх поколінь. Завдання: охорона та збереження природи (патрулювання території, моніторинг стану екосистем, збереження унікального біорізноманіття), створення екологічних маршрутів, проведення екскурсій, взаємодія з науковими установами, громадськими організаціями та місцевими громадами для вирішення екологічних викликів, розвитку сталого туризму і залучення ресурсів для збереження парку.

Красносільська громада

Частина Куяльницької Агломерації. Ця громада об'єднує 14 сіл Одеського району, кожне з яких як камінь на намисті, прикрашає та доповнює

На території громади знайдено залишки поселень сабатської культури, скіфські кургани, залишки козацьких поселень та солеварень - складових Чумацького Шляху.

Перспективні напрями розвитку: будівництво реабілітаційних центрів, розвиток кластеру з виробництва оздоровчих та косметичних продуктів із солей, грязей (пелоїдів), мінеральних вод. В наявності земельні ділянки для реалізації інвестиційних проєктів.

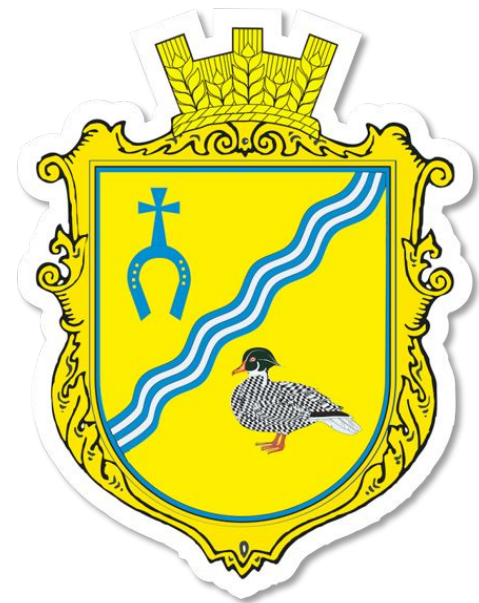
У фокусі туристичного розвитку – велнес, екотуризм, «детокс»-мандрівки, спортивно-подієвий туризм.

Також розглядається будівництво сучасного розумного еко-поселення для різних категорій (ІТ-спільнота, переселенці, частково туристи).

За ініціативи громади започатковано етнофестиваль "Чумацький Шлях", організований еко-простір "Чумацький шлях", розроблена концепція екомuzeю "Скарби Куяльницького лиману" під відкритим небом з тематичними арт-об'єктами та простором для плерів, розроблено Концепцію розвитку велосипедної інфраструктури.

НПП "КУЯЛЬНИЦЬКИЙ"

Партнери

Усатівська громада

Місце, де індустріалізація гармонійно поєднується з природою, а легенди оживають серед мальовничих краєвидів

Тут історія починається ще з 1775 року, коли козаки заснували Усатівські хутори. Сьогодні громада об'єднує 15 сіл, кожне з яких має свій характер, традиції та особливу атмосферу

Уявіть собі подорож між двома перлинами — Куяльницьким і Хаджибейським лиманами.

Тут можна знайти тишу й гармонію, надихнутись природою, відновитись в унікальних місцях сили та насолодитись смаколиками від крафтових виробників.

Усатівська громада — це територія з неосяжним обрієм можливостей:

- туристичні маршрути в унікальному міжліман'ї;
- вільні простори для бізнесу та інвестицій;
- спортивна гордість — футбольні клуби й дитячо-юнацька школа «Хаджибей», яка вже стала серцем спорту, виховує нове покоління чемпіонів та має всі шанси стати символом сили всього регіону;

Іванівська громада

Має особливу історію та амбітні плани на майбутнє.

Заснована наприкінці XVIII століття, Іванівка швидко перетворилася на ярмарковий центр. Сюди з'їжджалися купці та мандрівники, тут вирували торги й народжувалися нові можливості. Це був простір свободи для тих, хто прагнув нових можливостей.

Ці землі пов'язані з іменем одного з найвідоміших діячів XVIII століття, військового, мецената - Северина Потоцького. Він підтримував розвиток освіти та культури, опікувався створенням нових поселень. Його ім'я вплетене в історію краю, а одна з версій походження назви села Северинівка прямо відсилає до цієї постаті.

А Божа гора, розташована поруч, і сьогодні вважається «місцем сили» та притягує подорожніх.

Сьогодні Іванівка з аграрним серцем і промисловим потенціалом впевнено дивиться у майбутнє.

Головні вектори розвитку:

- агропереробка та крафтове виробництво;
- спорт та дитячі секції;
- розвиток туризму та креативних індустрій;
- створення унікальних веломаршрутів уздовж мальовничого Куяльницького лиману.

Партнери

ГО “ОДЕСА ВАУ”

Має багаторічний досвід в реалізації туристичних проектів, а саме: створення щорічного календаря подій, робота зі студентами профільних ВНЗ з налагодження інформаційної підтримки гостей міста (Tourism_stud_camp), створення гастрономічної карти м. Одеса (Gastroodessa 365), спільний проект з Google-спільнотою з цифрового перетворення (Discover.od.ua), форуми та конкурси для студентів з метою розробки туристичних продуктів, Проєкт Дороги вина і смаку Одеської Бессарабії, авторський етно-ено-гастрономічний тур в рамках розвитку Одеської Бессарабії.

Громадська організація "Регіональний центр сталого розвитку"

З 2018 організація співпрацює з громадами в рамках розробки та реалізації інвестиційних проектів у сферах розумної інфраструктури, цифровізації, транспорту, мобільності, альтернативної енергетики та водозабезпечення. Ключовою складовою всіх проєктів є забезпечення збалансованого розвитку – це не технологічна чи наукова проблема. Це ментальної злам ціннісних орієнтацій, філософії мислення та культурного коду. Ключовий фактор забезпечення змін – формування суспільно-активного ком'юніті, яке незворотно призводить до підвищення рівня відповідальності та залучення суспільства до соціального самовизначення, формування нових суспільних ідеалів та, відповідно, нових політик.

ODESA WOW

**РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Партнери

Фонд "Міжнародний форум Людина та архітектура"

Юридично розташований в Амстердамі, але представлений в декількох країнах Європи і світу. Працює з 1991 року, популяризує сучасний людський і екологічний підхід до архітектури та урбаністики, заснований на принципах органічного дизайну. Цей напрям допомагає досягнути гармонію між природою, архітектурою та ландшафтом. У зв'язку з перспективою післявоєнної відбудови, Фонд пропонує допомогу в розробці генеральних планів громад для відродження та майбутнього зростання країни, впроваджуючи найкращі світові практики. Фонд співпрацює з Національним інститутом розвитку інфраструктури, Київським національним університетом будівництва і архітектури, Римським університетом «La Sapienza» та факультетом ландшафтного дизайну та містобудування Університета Оснабрюка (Німеччина).

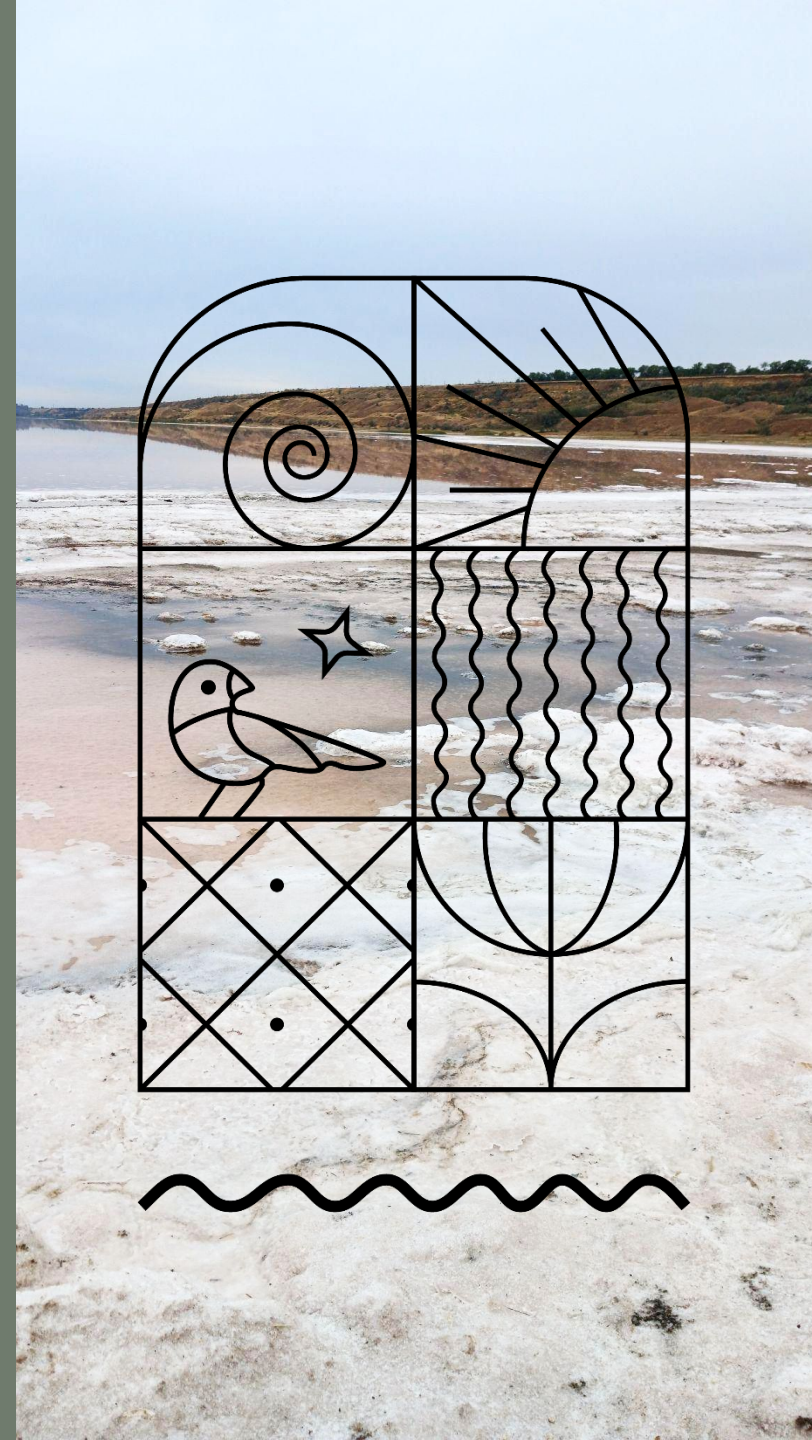
Науковий кластер "Наукові Парки України"

З 2023 року співпрацює з громадами, університетами, інноваторами, науковцями для впровадження ідей, практик та інноваційних сервісів та рішень в життя громад та в розвиток підприємницьких ініціатив. Успішно втілені проєкти: Фестивалі інноваторів та креаторів в Полтаві та Вінниці, конференції по розвитку кластерних рухів Дніпропетровщини та Полтавщини, Мітапи інноваторів для презентації проєктів інвесторам, Створення Наукового парку Харківського Національного університету для підвищення спроможності та комерціалізації інноваційної діяльності.

Заходи проєкту

- ⇒ **3.09.2025: Толока #ЯРятуюКуяльник В Красносільській громаді**
де проводився збір підписів під відкритим листом до Президента України та Уряду щодо порятунку Куяльницького лиману
- ⇒ **12.09.2025: Толока Збираємо сіль, щоб Куяльник міг дихати вільно**
організована НПП "Куяльницький" в партнерстві з ГО Go Globalua та Чорноморським солезаводом
- ⇒ **18.09.2025: Толока Я Обираю Куяльницьких Виробників в Усатівській громаді**
де збирались локальні виробники та представників креативних індустрій, які в рамках проєкту «Чумацький Шлях» зможуть отримати допомогу із розширенням ринку збуту
- ⇒ **04.10.2025: Толока "Я Обираю Крафтове виробництво!"**
в рамках великої благодійної ярмарки в Іванівській громаді

#ЯРятую Куяльник

Збираємо сіль, щоб Куяльник міг дихати вільно

Я Обираю Куяльницьких Виробників

Бренд та айдентика

- ↪ Суть, візія, місія
- ↪ Цінності
- ↪ Логотип
- ↪ Карта Куяльницької Агломерації
- ↪ Tone of voice та ключові напрями бренду

— Бренд та логотип

Суть бренду

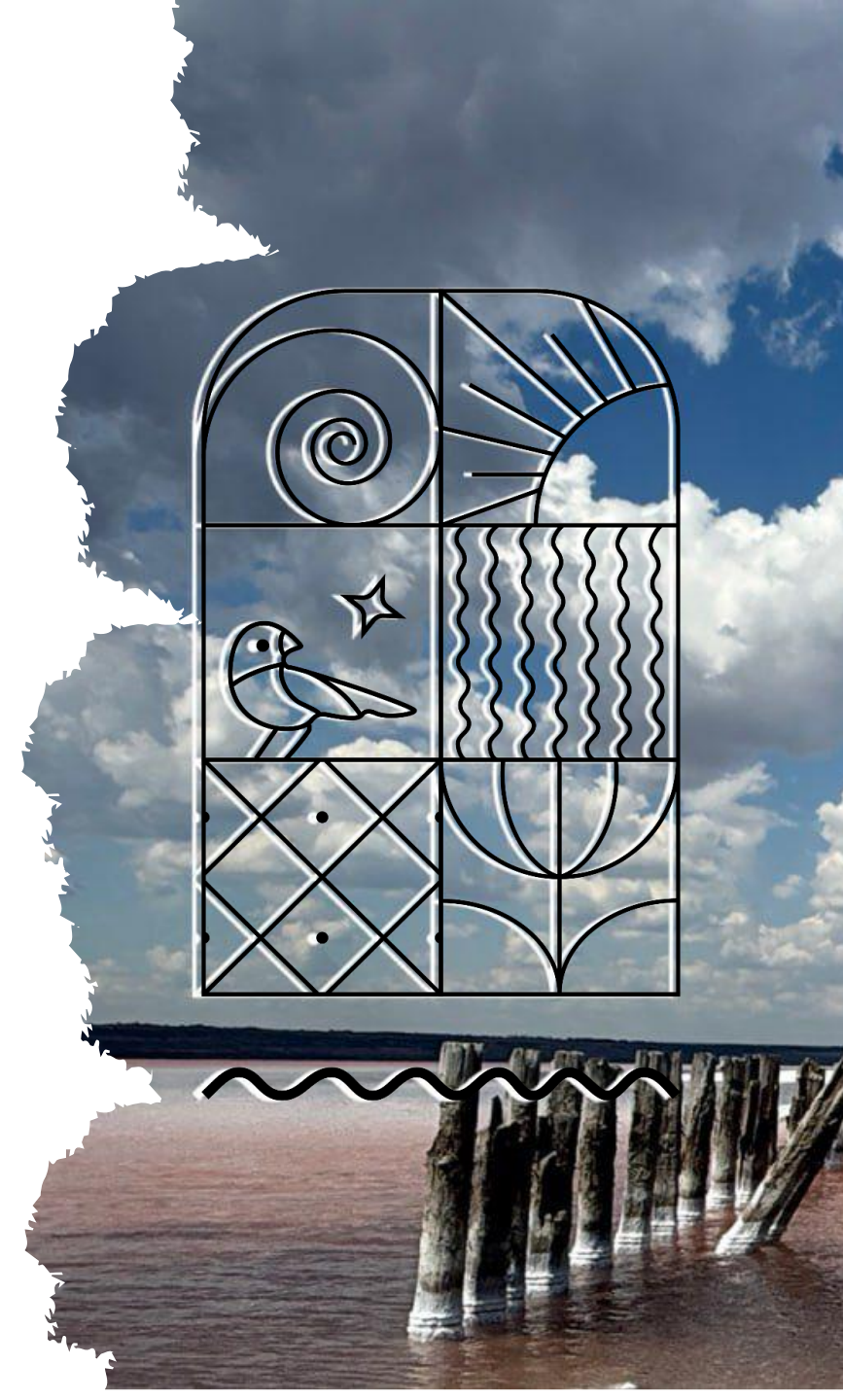
Подорож крізь час і творчість — це місце, де автентична історія Чумацького Шляху оживає через природу, культуру, гастрономію та сучасні креативні практики

Місія бренду

Створювати простір для відпочинку, творчості та пізнання, який поєднує автентичність українського спадку з сучасними форматами туризму й креативних індустрій.

Візія бренду

Стати флагманським українським туристично-креативним кластером, відомим у світі як «український шлях натхнення», що інтегрує історію, гастрономію, природу, wellness та інновації.

— Бренд та логотип

Цінності

- Автентичність — збереження та переосмислення історії Чумацького Шляху
- Креативність — синергія мистецтва, культури й сучасних практик
- Сталий розвиток — екологічність, підтримка локальних громад і бізнесу
- Гостинність — щирість, теплі емоції та комфорт для гостей
- Дух відкриттів — досвід, що надихає на нові подорожі й пошуки.

Бренд-Обіцянка

«Тут історія стає натхненням» — ми гарантуємо унікальний досвід, що поєднує природу, історію та сучасність.

Унікальна ціннісна пропозиція

«Чумацький Шлях» — це туристично-креативний кластер, який поєднує автентичну історію подорожей чумаків із сучасними форматами відпочинку, гастрономії, wellness та культурних подій, створюючи унікальний досвід для українських і міжнародних туристів

ЦІННОСТІ БРЕНДУ

1. КЛАСТЕРНА СПІВПРАЦЯ

Ми віримо в силу партнерств. Об'єднуємо різні галузі та спільноти для створення єдиної екосистеми розвитку.

2. РОЗУМНИЙ ТУРИЗМ

Підтримуємо екологічно відповідальний, культурно насичений та локально орієнтований туризм, що розкриває справжню суть регіону.

3. КРЕАТИВНІСТЬ І САМОВИРАЖЕННЯ

Стимулюємо розвиток креативних індустрій та підтримуємо місцевих митців, дизайнерів, архітекторів, ремісників і новаторів.

4. РЕКРЕАЦІЯ ТА ДОБРОБУТ

Створюємо умови для якісного відпочинку, оздоровлення та відновлення в гармонії з природою та культурним середовищем.

5. ІНКЛЮЗИВНІСТЬ

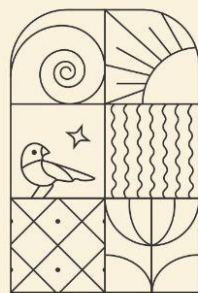
Розвиваємо простори та продукти, відкриті для всіх — незалежно від віку, фізичних можливостей, соціального чи культурного статусу.

6. ПІДПРИЄМНИЦТВО

Заохочуємо місцеву ініціативу, підтримуємо малий і середній бізнес як основу живої економіки та джерело соціальних змін.

ОСНОВНИЙ ЛОГОТИП

УКРАЇНСЬКА ВЕРСІЯ

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

АНГЛІЙСЬКА ВЕРСІЯ

CHUMAK WAY

Логотип виконаний у лінійному стилі, що забезпечує чистоту, сучасність і універсальність. Контурна товщина витримана в єдиному ритмі, що дозволяє ефективно відтворення в різних розмірах та на різних носіях.

Композиція побудована за принципом візуального балансу: горизонтальне й вертикальне чергування форм, де символи утворюють єдину семантичну мозаїку. Арка з м'яким заокругленням зверху — символ класичної архітектури, вікна, сакрального входу. Внутрішні блоки вписані в регулярну модульну сітку, забезпечують геометричну цілісність і адаптивність у масштабуванні.

Використано гарнітуру з класичним настроєм, що поєднує рубані літери з тонкими історичними елементами. Набір великими літерами створює відчуття значущості, простору та витриманості.

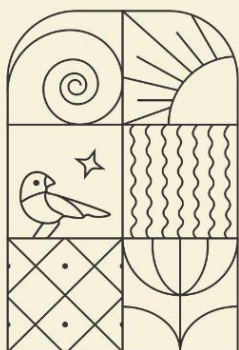
ЗАВДЯКИ МОДУЛЬНОСТІ ВІН МОЖЕ БУТИ ДЕКОМПОНОВАНИЙ У МІКРОЕЛЕМЕНТИ — КОЖЕН СИМВОЛ МОЖЕ СТАТИ ОКРЕМОЮ ПІКТОГРАМОЮ АБО ПАТЕРНОМ.

АДАПТИВ ЛОГОТИПУ

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ
ТУРИСТИЧНО-КРЕАТИВНИЙ
КЛАСТЕР

ЕМБЛЕМА

ГАЛАКТИКА

ДЖЕРЕЛО
ЖИТТЯ

ЧЕРВОНОКНИЖНІ
ТВАРИНИ

ВОДА

ЕТНОГРАФІЧНА
ЦІННІСТЬ

ЧЕРВОНОКНИЖНІ
РОСЛИНИ

ЛОГОТИП У КОЛЬОРІ

1. На світлому фоні обирайте контрастні кольори, щоб забезпечити максимальну видимість та читання.

2. На темному тлі обирайте контрастні кольори, щоб забезпечити максимальну видимість та читання.

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

MARTINIQUE
+
PEARL

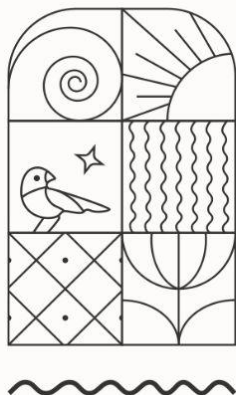
SALMON PINK
+
MARTINIQUE

OLIVE SLATE
+
PEARL

PEARL
+
MARTINIQUE

ПРОЄКТ ТУРИСТИЧНО-КРЕАТИВНОГО КЛАСТЕРУ «ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ»

КЛАСТЕР

візуальне уособлення
туристичного кластера:
зростаючого, цілісного,
гнучкого й пов'язаного з
усіма аспектами регіону

КРЕАТИВ

джерело креативного
світла, що надихає,
веде й активує життя
в кластері

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ

символ безбар'єрності,
свободи вибору,
прийняття різноманіття в
межах спільного простору

ТУРИЗМ

візуальна метафора
туристичного потоку:
вільного, природного,
гнучкого, що веде до глибини

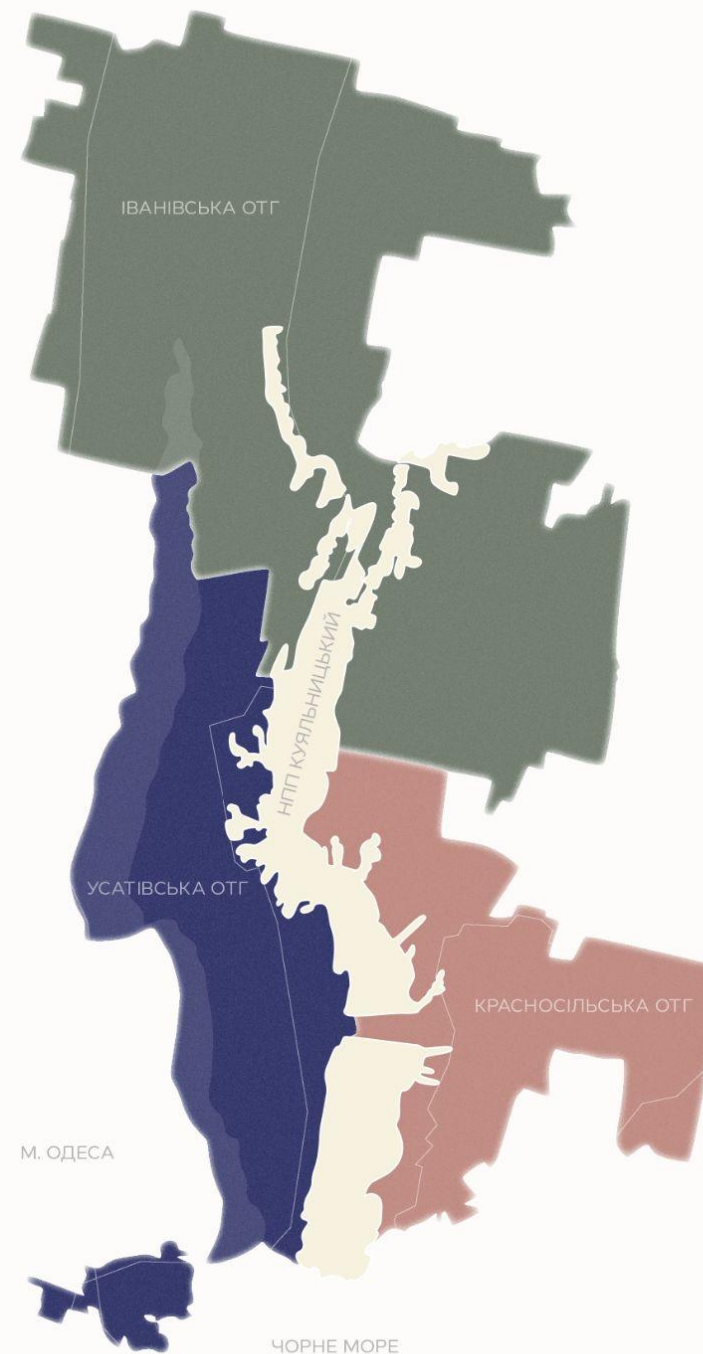
ПІДПРИЄМНИЦТВО

візуальна система, яка передає
структуру підприємництва,
традицію, працю і сталість у
сучасному контексті

РЕКРЕАЦІЯ

символ здоров'я,
повільного туризму,
турботи про тіло й душу
через контакт з природою

Tone of voice

Надихаючий мандрівник

- відкритий до нового, шукає сенси у подорожах
- допомагає людям «знайти шлях» — до себе, до культури, до натхнення

Дружній провідник

- не повчає, а запрошує
- створює відчуття турботи, безпеки й гостинності

Творчий об'єднувач

- поєднує різні світи: традиції й сучасність, локальне й міжнародне, природу й інновації
- цінує креативність, відкритість і співпрацю

Візуал

- сучасний, але з посиланням на автентичку

Мова

- проста і зрозуміла, без перевантаження термінами

Емоція

- теплота, натхнення, щирість

Архетипи бренду

Мандрівник

- відкриття, свобода, автентичність

Творець

- креативність, натхнення, нові ідеї

Опікун

- гостинність, турбота, підтримка спільноти

Ключові напрями бренду

Культурно-історичний

- Відновлення та популяризація історії Чумацького Шляху
- Локальна спадщина: легенди, ремесла, пісні, обряди
- Створення культурних маршрутів, інтерактивних музеїв, реконструкцій.

Природно-екологічний

- Екотуризм, подорожі мальовничими ландшафтами
- Відновлення та збереження біорізноманіття
- Формування «зеленого» туризму та екопросторів.

Креативно-мистецький

- Арт-резиденції, фестивалі, вуличне мистецтво, перформанси
- Простір для митців, дизайнерів, музикантів
- Поєднання традиційного й сучасного мистецтва

Гастрономічний

- Локальна кухня та фуд-маршрути (чумакування як символ обміну продуктами)
- Крафтові продукти та дегустації
- Кулінарні майстер-класи й гастро-тури

Wellness & Retreat

- Йога, медитації, ретрити серед природи
- Оздоровчі практики, SPA, бальнеологія
- Місця для перезавантаження, slow travel

Outdoor & Adventure

- Веломаршрути, піші походи, байк- та мото-туризм
- Водний туризм, кемпінги, нічні походи під зорями
- Створення інфраструктури для активного відпочинку

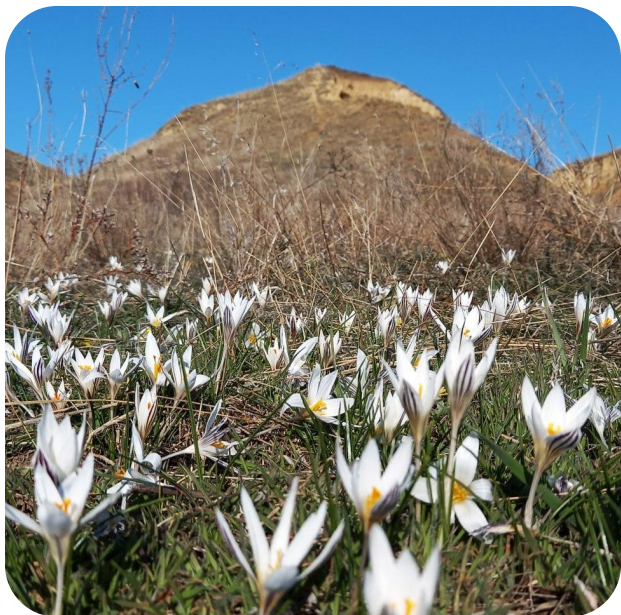
Освітньо-дослідницький

- Освітні програми для дітей та дорослих
- Лабораторії креативних індустрій
- Туристично-наукові дослідження (астрономія, етнографія, екологія)

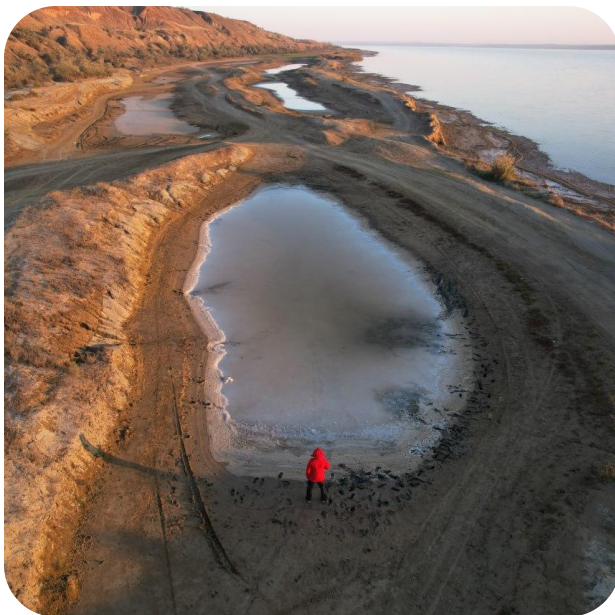
НПП “Куяльницький”

- ↪ Про парк та його унікальність
- ↪ Екологічний стан
Куяльницького лиману
- ↪ Кліматичні та бальнеологічні
ресурси
- ↪ Відновлення водного балансу
лиману

- Найнижча точка України (–6 м від р. м.)
- Рожева вода — через мікроорганізми та рожеву флору
- Локальні рожеві рослини.
- Пляжі білого кольору завдяки шару солі
- Накопичувачі солі (палиці у воді й на суші) — візуальна особливість Куяльнику

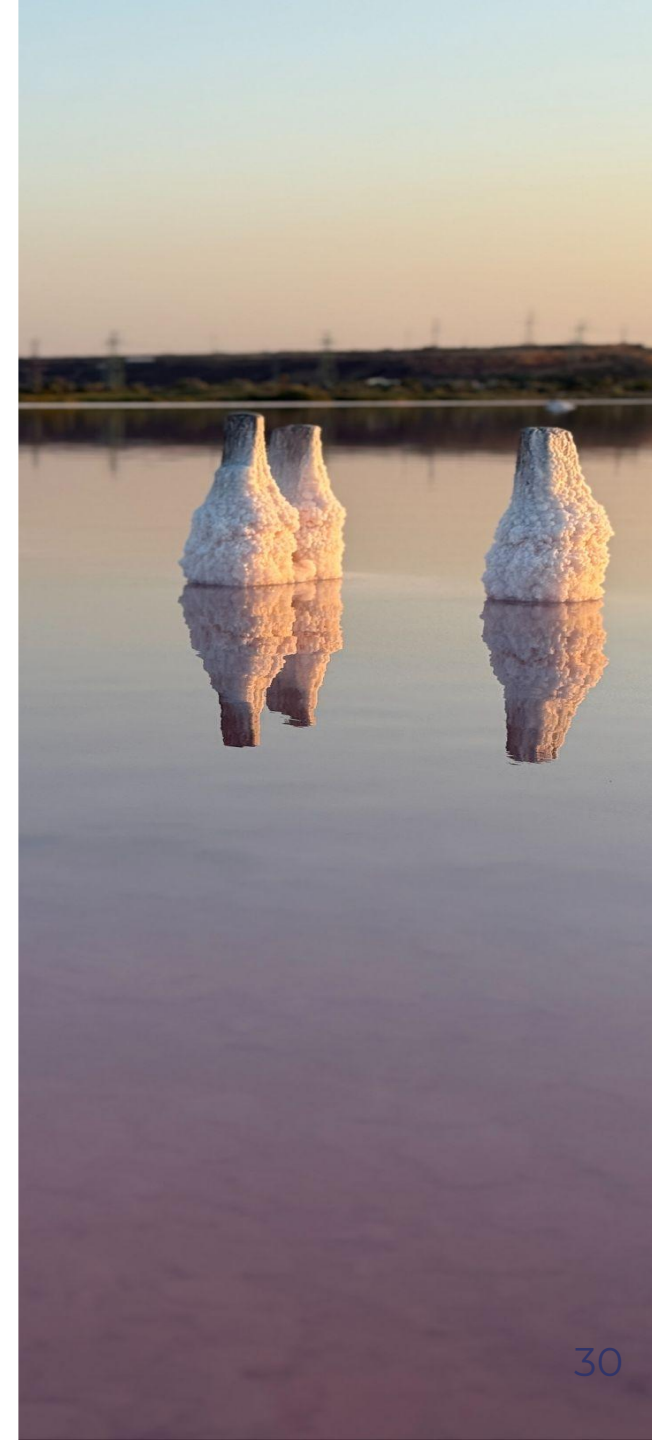
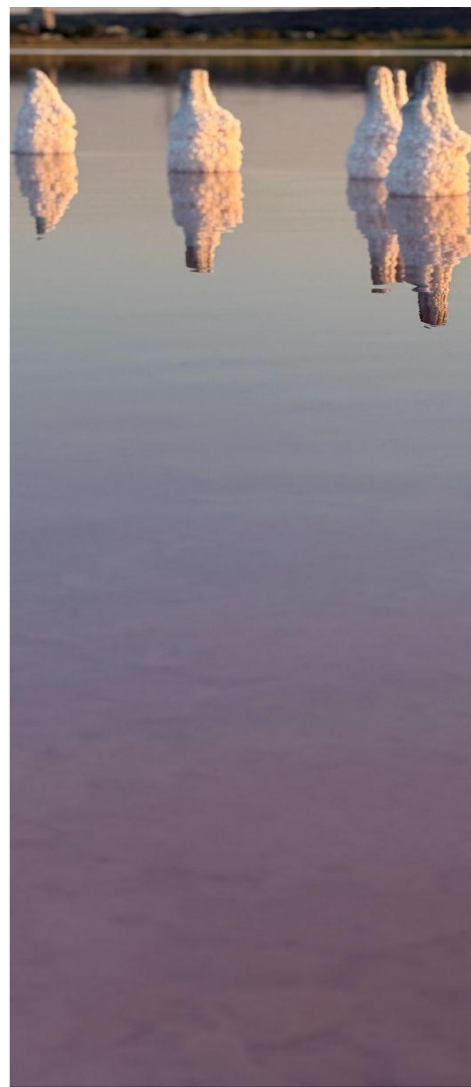
- Рідкісні птахи, багатство біорізноманіття
- Цілющі грязі та ропа — природне оздоровлення
- Історична, екологічна, туристична цінність
- Унікальна рослинність і ландшафт парку, що створює неповторні краєвиди різноманітної цвітової гамми

НПП “Куяльницький”

Територія парку розташована на унікальній природній локації — Куяльницькому лимані, що вважається однією з найцінніших природних перлин Півдня України

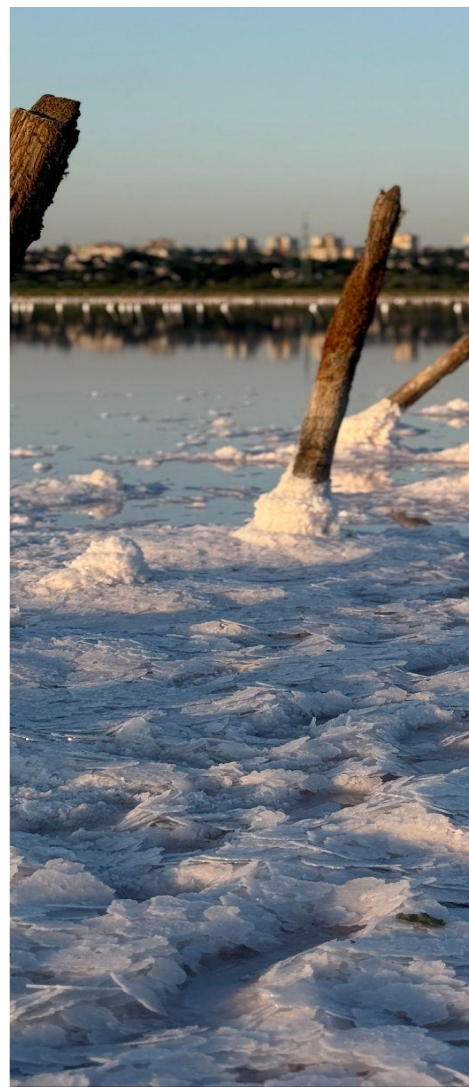
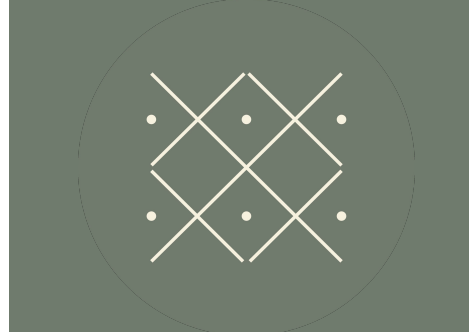
Сучасний екологічний стан Куяльницького лиману та прилеглих територій

Господарська діяльність людини протягом останніх десятиліть призвела до катастрофічних наслідків, які посилюють сучасні негативні екологічні проблеми Куяльницького лиману. Основними з них є постійні стихійні пожежі на степових схилах, кар'єрне видобування піску й черепашника, скидання в значних обсягах побутового сміття, інтенсивний випас худоби та розорювання земель в прибережних захисних смугах, інтенсивний відбір підземних вод для питного і господарського використання, а також перегороджування русел річок шлюзами та дамбами і створення штучних водойм, які практично повністю перехопили річковий стік та збільшили площу випаровування.

Кліматичні та бальнеологічні ресурси

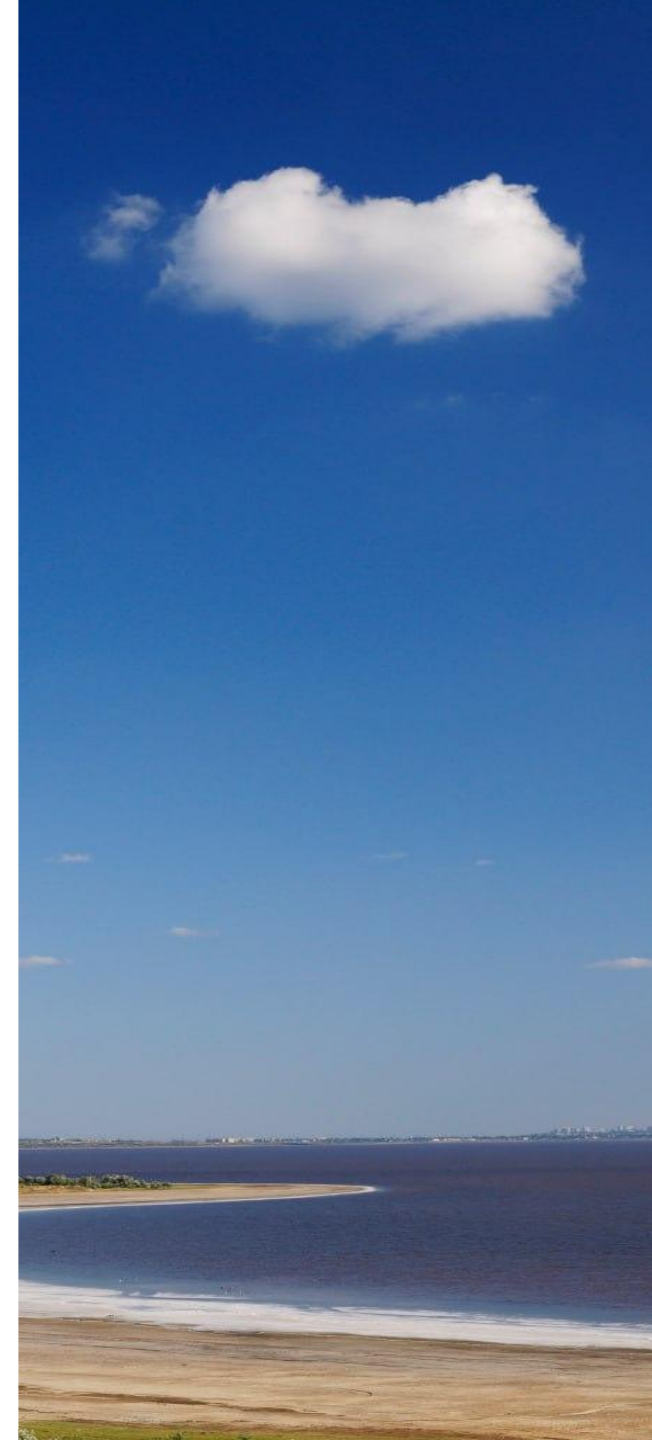
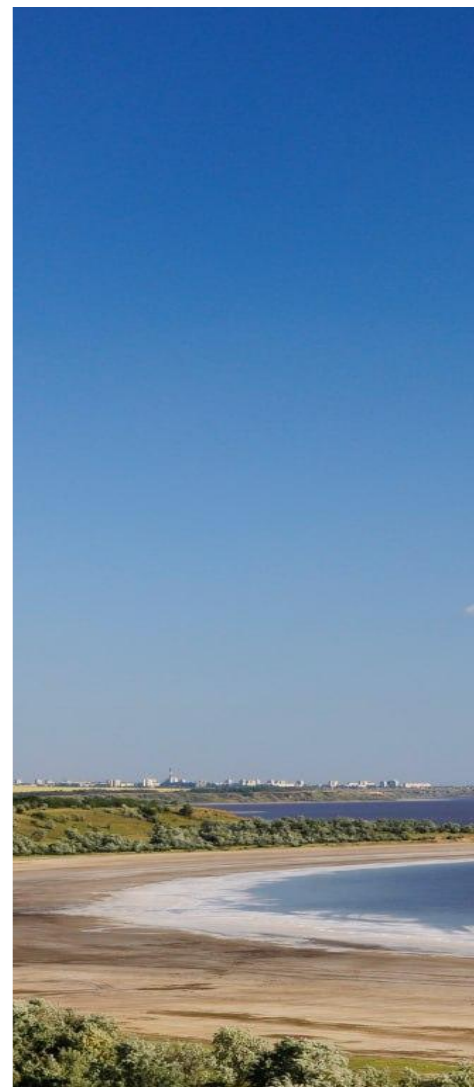
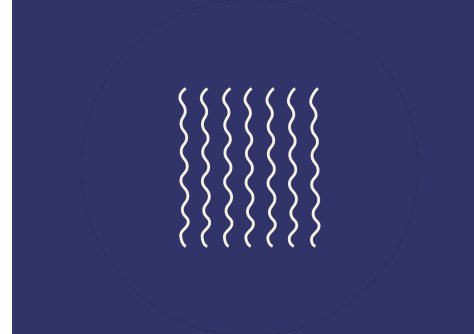
Куяльницький лиман є унікальним, віднесеним до категорії лікувальних водним об'єктом загальнодержавного значення, який має рідкісні у своєму роді лікувальні природні ресурси, які в сукупності з його рекреаційними, туристичними, бальнеологічними ресурсами складають потужний потенціал соціально-економічного розвитку прилеглих до нього територій Одеської області і всієї України (Степаненко, 2013).

Відновлення водного балансу лиману

Відомо, що в останні роки екологічний стан практично всіх лиманних комплексів Причорномор'я погіршився. У найбільш кризовому стані опинилася екосистема Куяльницького лиману внаслідок зменшення рівня води і підвищення мінералізації, що наносить руйнівну шкоду унікальним біологічним і бальнеологічним ресурсам цього курортного району.

Завдяки поповненню лиману морською водою у холодний період року, збільшенню кількості атмосферних опадів та зменшенню випаровування з водної поверхні, рівень води в Куяльницькому лимані підвищився. Найголовнішим результатом поповнення Куяльницького лиману морської водою є збереження цієї водойми як географічного об'єкту, оскільки 10 років тому він був близьким до висихання.

Відновлення водного балансу лиману

1.

Розглядається можливість реалізації проєкту із поповнення лиману прісною водою для підтримки певного рівня солоності лиману. Потрібно тримати солоність в діапазоні 180-250 грамів на літр (влітку може підніматися до 300 гр/л).

2.

Наповнення лиману водою може призвести до певного підйому його рівня (більш детально це буде визначено після затвердження проєкту по опрісненню лиману). **Це потрібно враховувати при плануванні всіх перспективних проєктів, залишаючи безпечну відстань до берегової лінії.**

Зонування НПП “Куяльницький”

- ↪ Загальне зонування
- ↪ Основні обмеження зонування
- ↪ Рослини Червоної Книги України
- ↪ Птахи Червоної Книги України
- ↪ Комахи, плазуни, ссавці Червоної Книги України
- ↪ Угруповання Зеленої Книги України
- ↪ Пропозиції щодо зонування для розробки успішних туристичних маршрутів

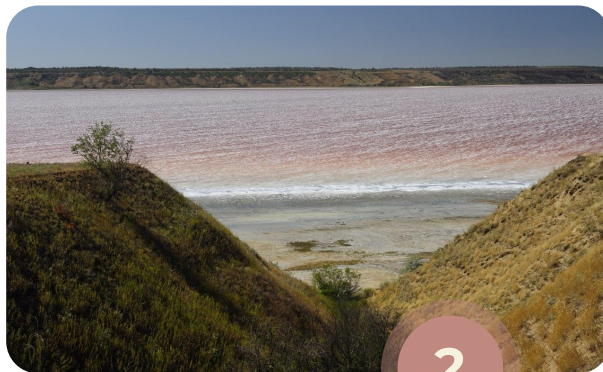

Зонування НПП “Куяльницький”

1

Заповідна зона

2

**Зона регульованої
рекреації**

3

**Зона стаціонарної
рекреації**

4

Господарська зона

Зонування є важливим етапом організації території Парку

Крім необхідності збереження й відновлення біологічного та ландшафтного різноманіття під час розробки функціонального зонування необхідно враховувати потреби місцевого населення, традиційні види землекористування та потенціал розвитку туризму.

— Зонування НПП “Куяльницький”

Заповідна зона національних природних парів призначена для охорони та відновлення найбільш цінних природних комплексів. У цій зоні забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить цільовому призначенню національного природного парку, порушує природний розвиток процесів та явищ або створює загрозу шкідливого впливу на його природні комплекси та об'єкти

В межах зони **регульованої рекреації** проводяться короткостроковий відпочинок та оздоровлення населення, огляд особливо мальовничих і пам'ятних місць. У цій зоні дозволяється влаштування та відповідне обладнання туристських маршрутів і екологічних стежок. Тут забороняються рубки лісу головного користування, промислове рибальство, мисливство, інша діяльність, яка може негативно вплинути на стан природних комплексів та об'єктів заповідної зони. Ця зона займає найбільшу площу. Вона включає території, що не входять до складу заповідної, але мають природоохоронну, пізнавальну й рекреаційну цінність.

Зона **стаціонарної рекреації** призначена для розміщення готелів, мотелів, кемпінгів, інших об'єктів обслуговування відвідувачів Парку. Тут забороняється будь-яка господарська діяльність, що не пов'язана з цільовим призначенням цієї функціональної зони або може шкідливо вплинути на стан природних комплексів та об'єктів заповідної зони і зони регульованої рекреації. Вона виконуватиме функцію забезпечення курортної інфраструктури, а також обслуговування відпочиваючих і відвідувачів парку.

У межах **господарської зони** проводиться господарська діяльність, спрямована на виконання покладених на Парк завдань, знаходяться об'єкти комунального призначення парку, а також землі інших землевласників та землекористувачів, включені до складу парку. У цій зоні забороняється мисливство, рубки головного користування. Господарська зона національного природного парку “Куяльницький” охоплює землі лісового фонду, місце видобутку лікувальних грязей, проходження газопроводу, та ділянки, які прилягають до населених пунктів.

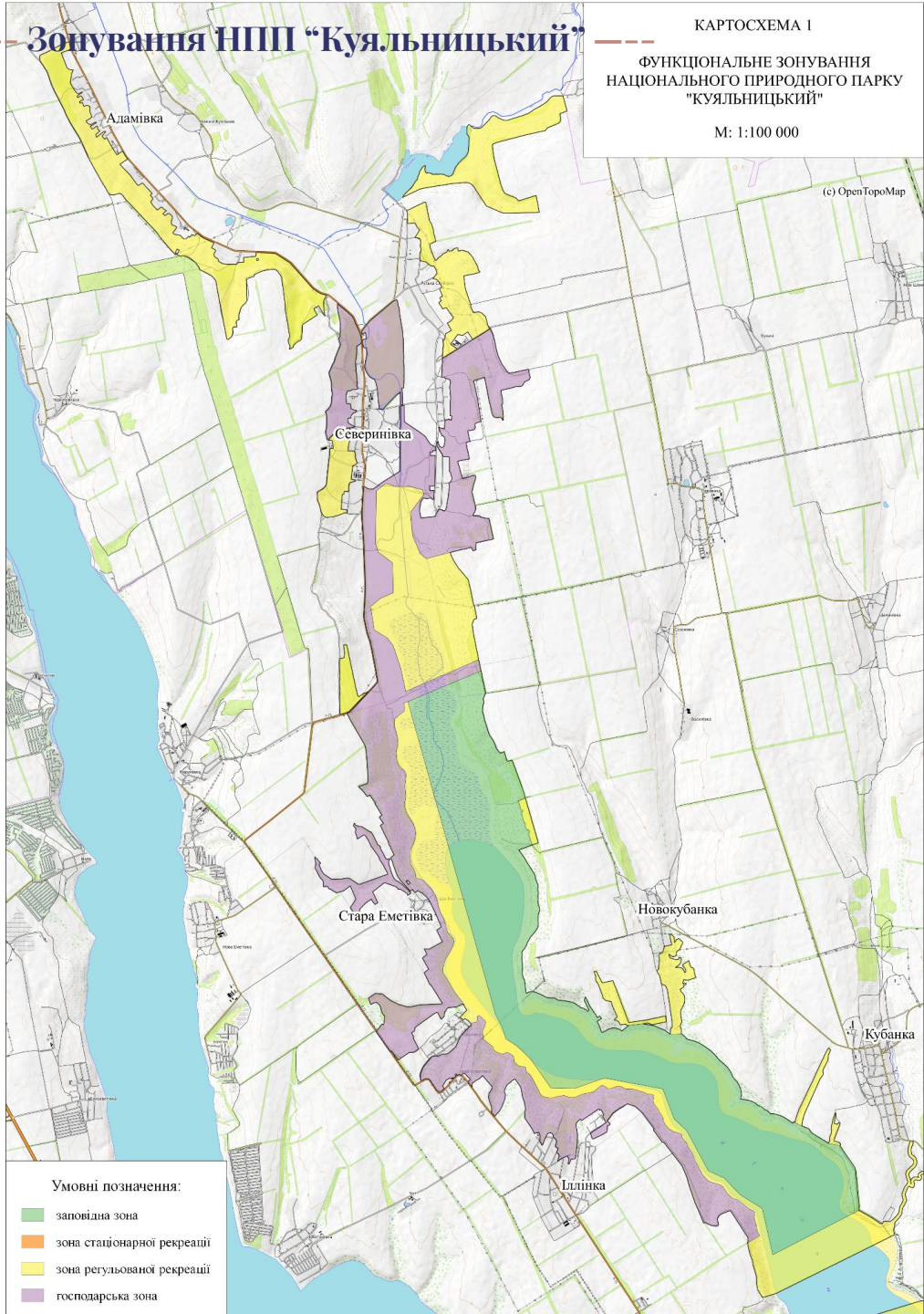
Основні обмеження зонування

- 1. Заповідна зона**
не допускає будь-якої діяльності, окрім наукової та охоронної
- 2. У зоні регульованої рекреації**
можливі тільки тимчасові споруди та елементи благоустрою
- 3. Стаціонарні будівлі**
дозволені лише у спеціально відведених господарських і рекреаційних зонах, при цьому суворо дотримуються санітарні відступи
- 4. Проект зонування**
узгоджується з усіма громадами, на чийх територіях знаходяться ділянки парку, та враховує генеральні плани населених пунктів

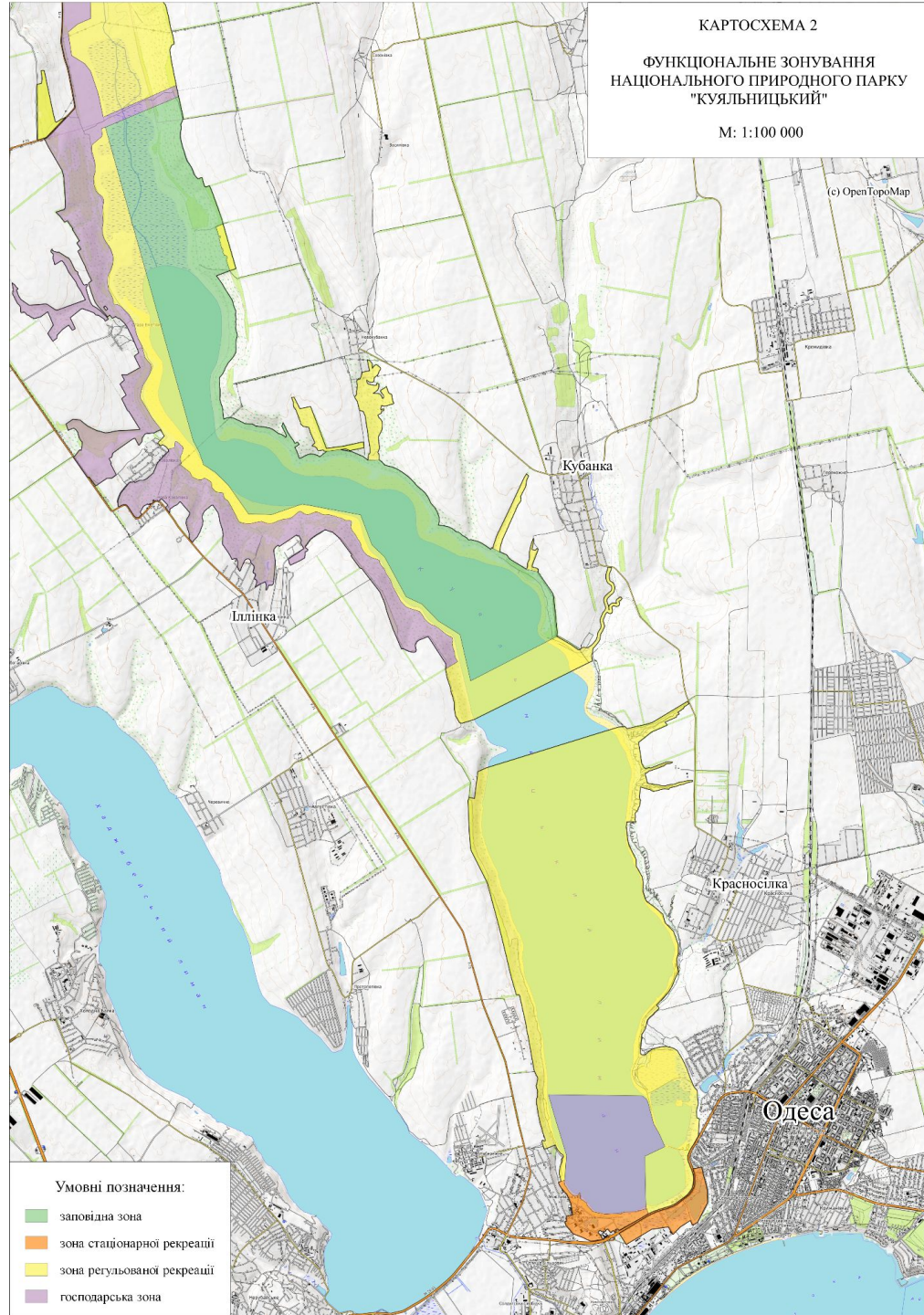
Зонування НПП “Куяльницький”

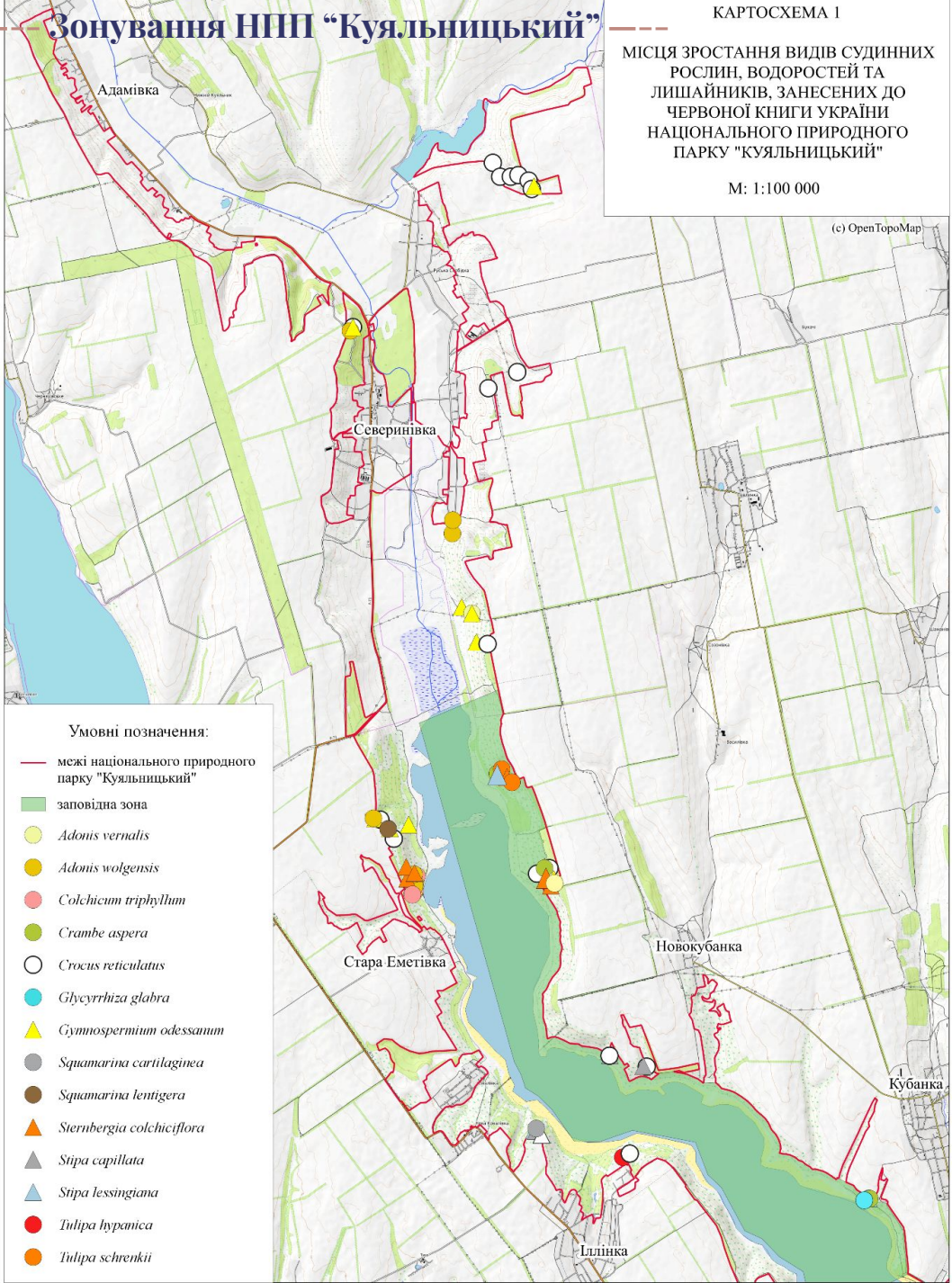
КАРТОСХЕМА 1
ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ
"КУЯЛЬНИЦЬКИЙ"
М: 1:100 000

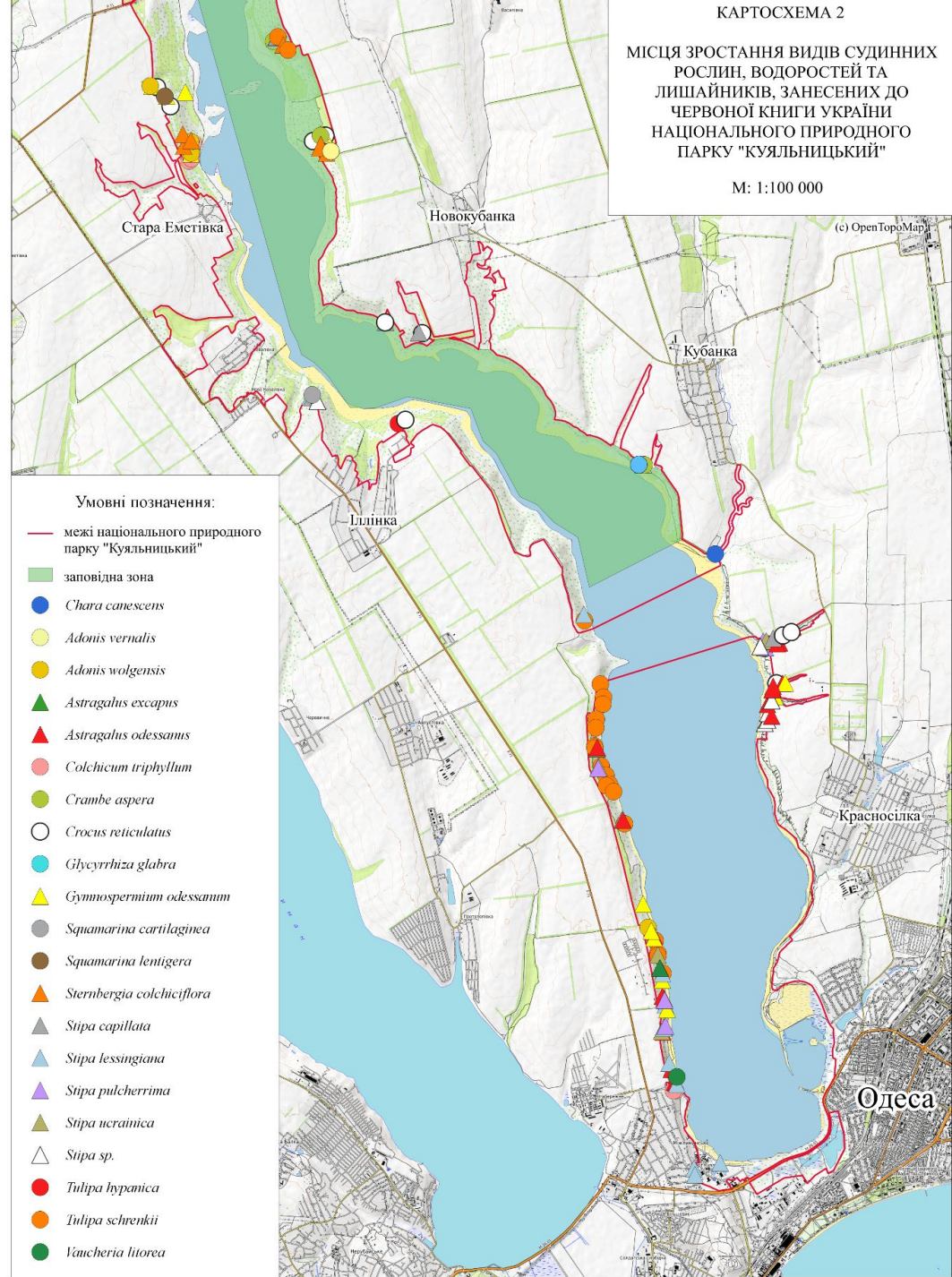
Пропозиції щодо функціонального зонування НПП “Куяльницький” (триває процес обговорення)

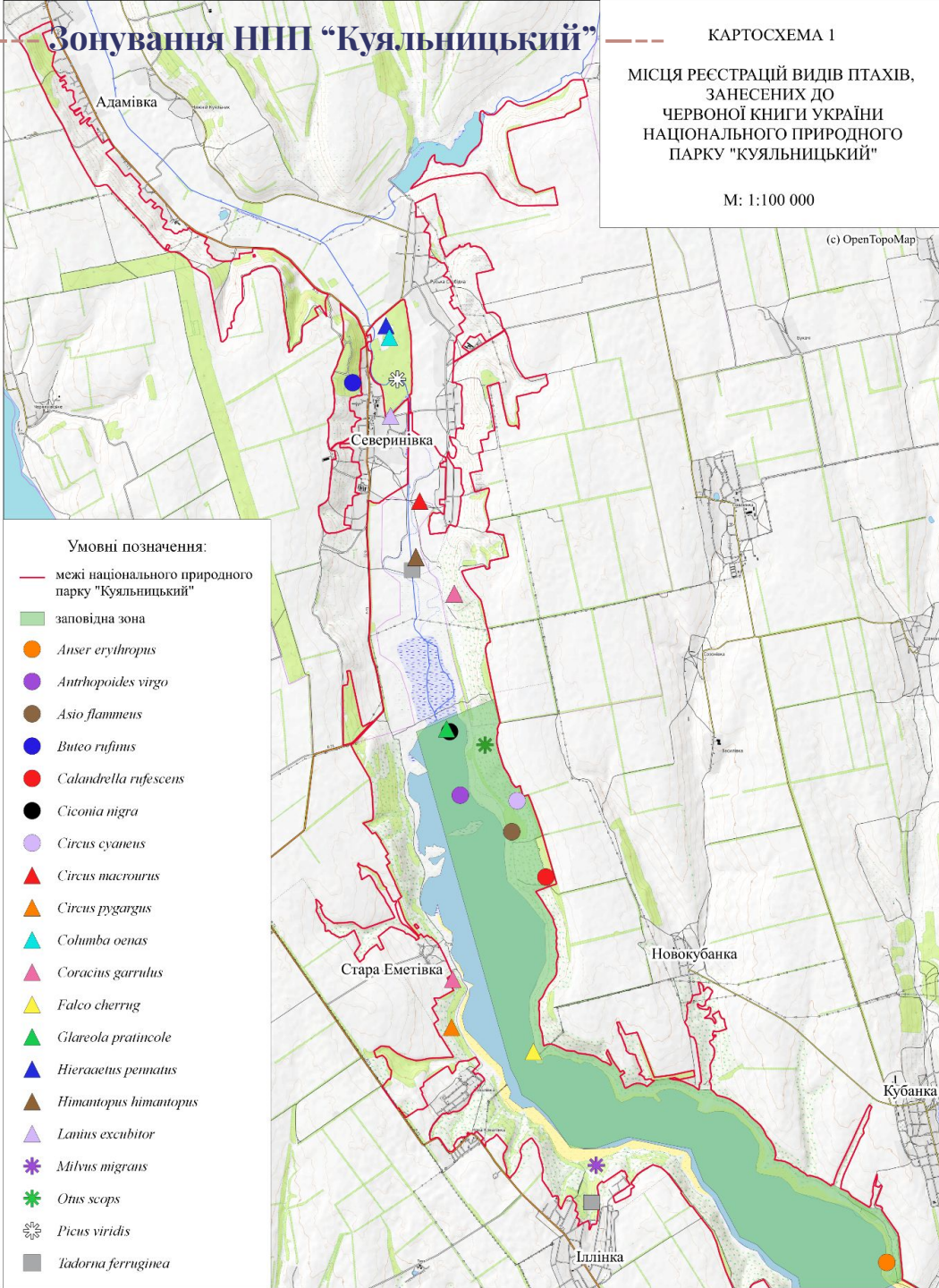
КАРТОСХЕМА 2
ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ
"КУЯЛЬНИЦЬКИЙ"
М: 1:100 000

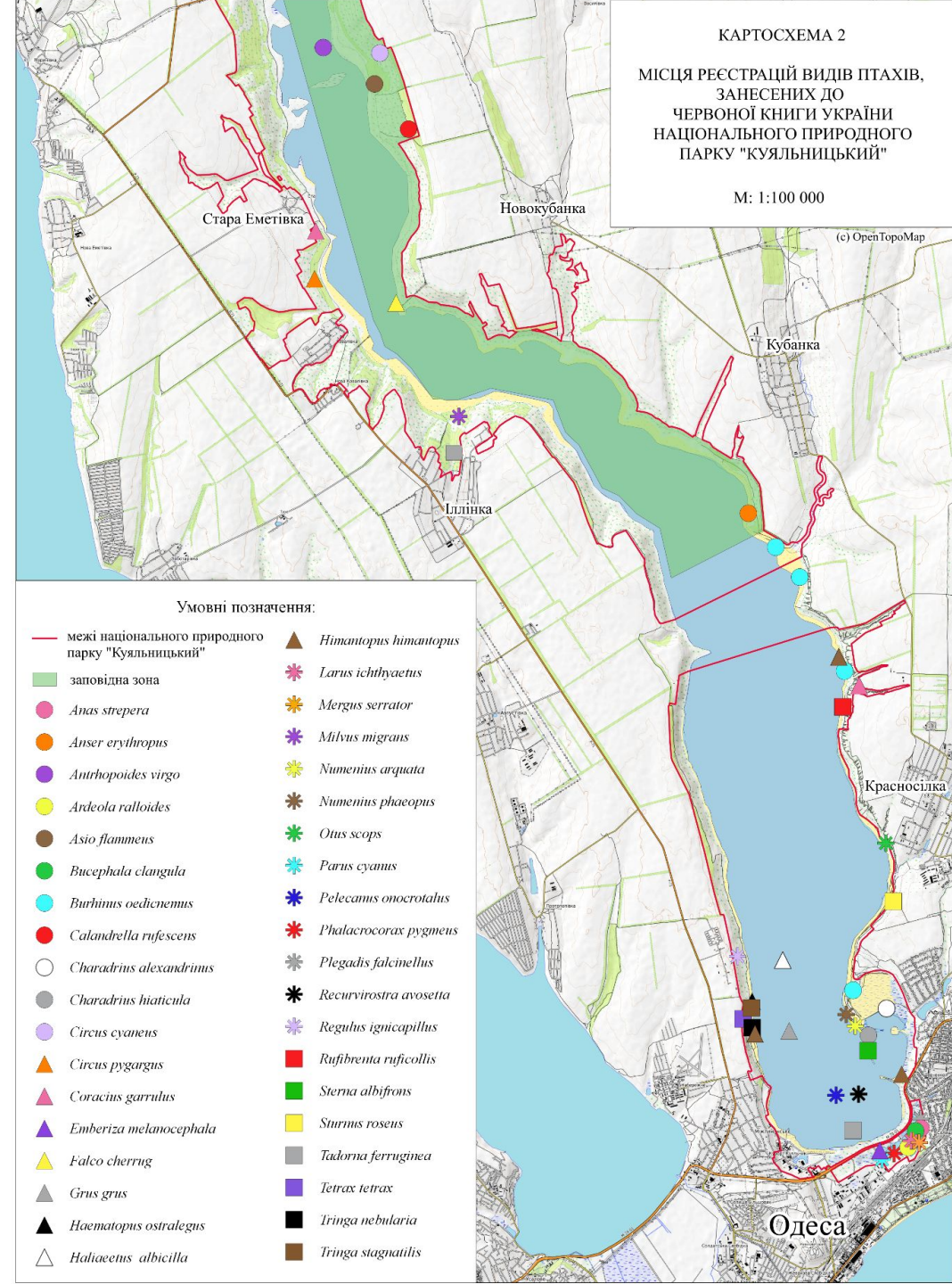

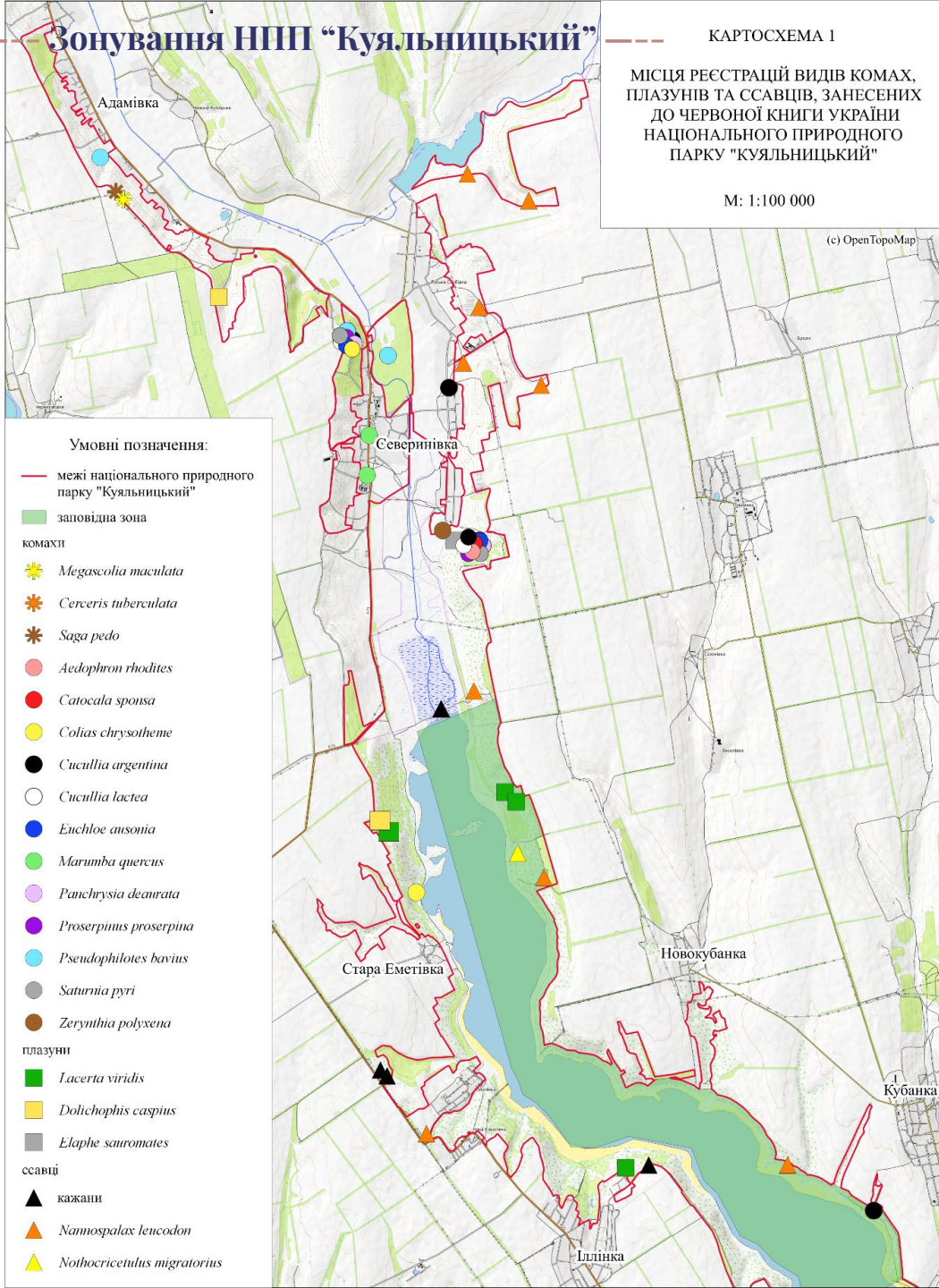
Рослини Червоної Книги України НПП “Куяльницький”

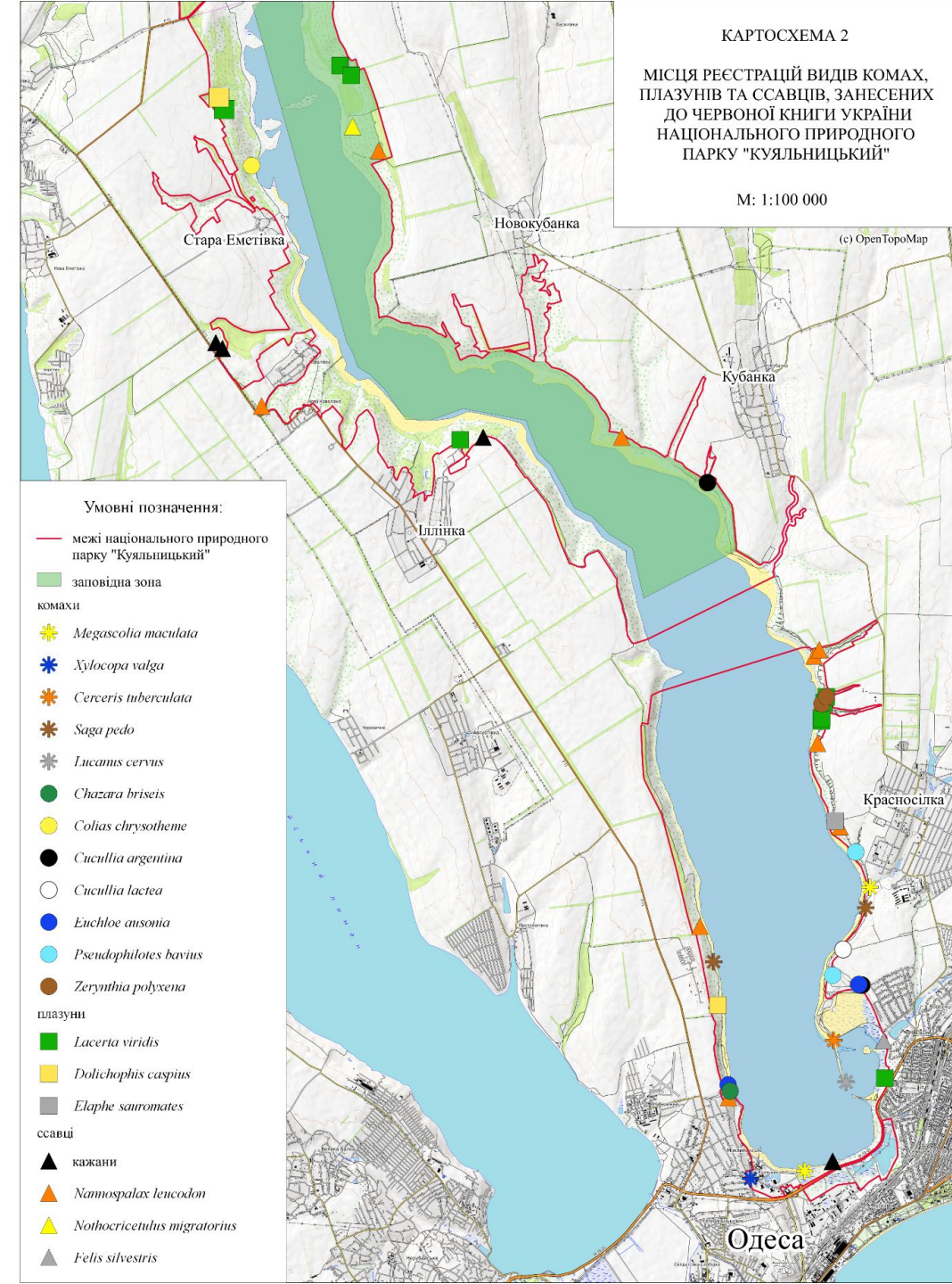

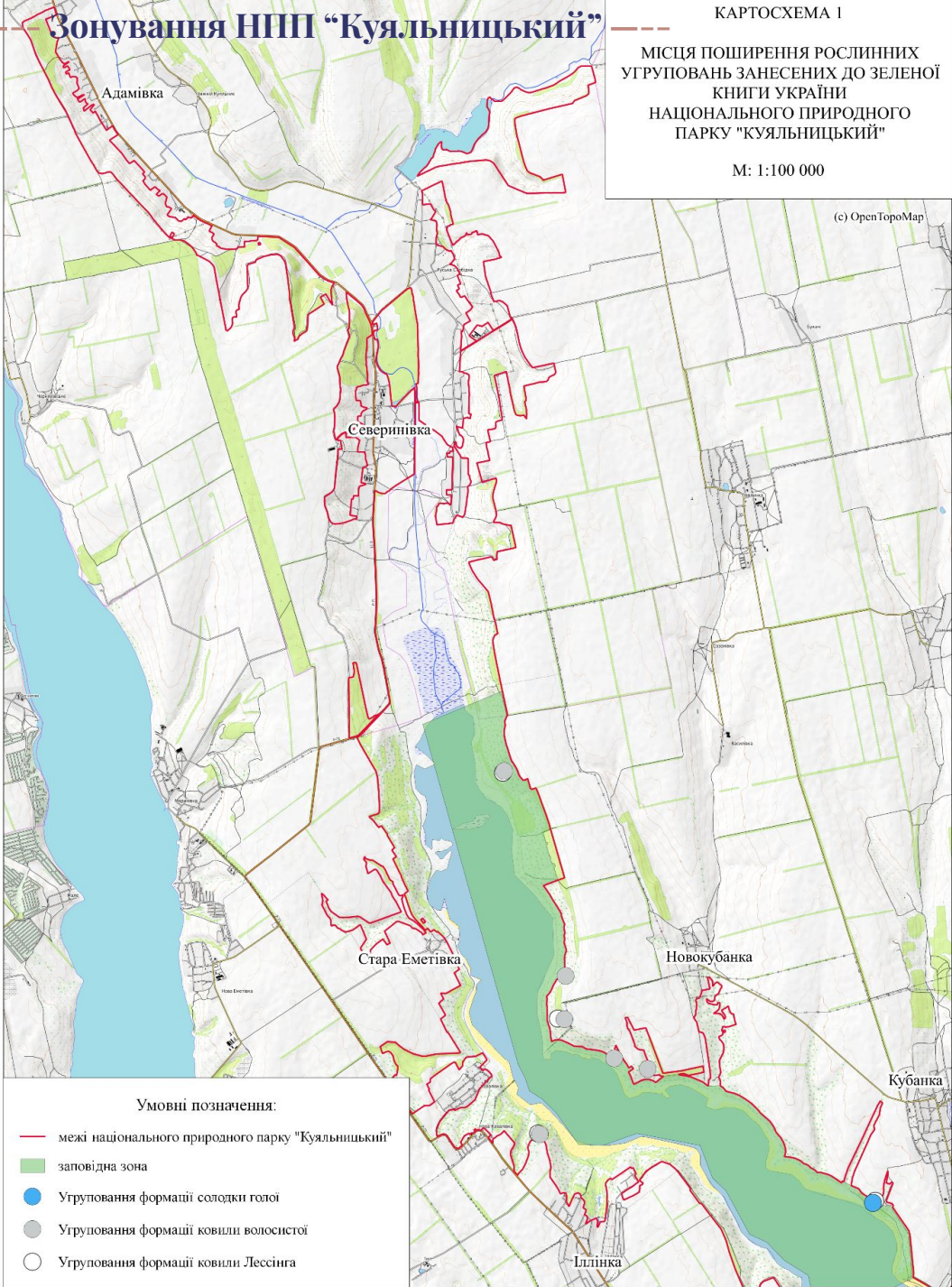
Птахи Червоної Книги України НПП “Куяльницький”

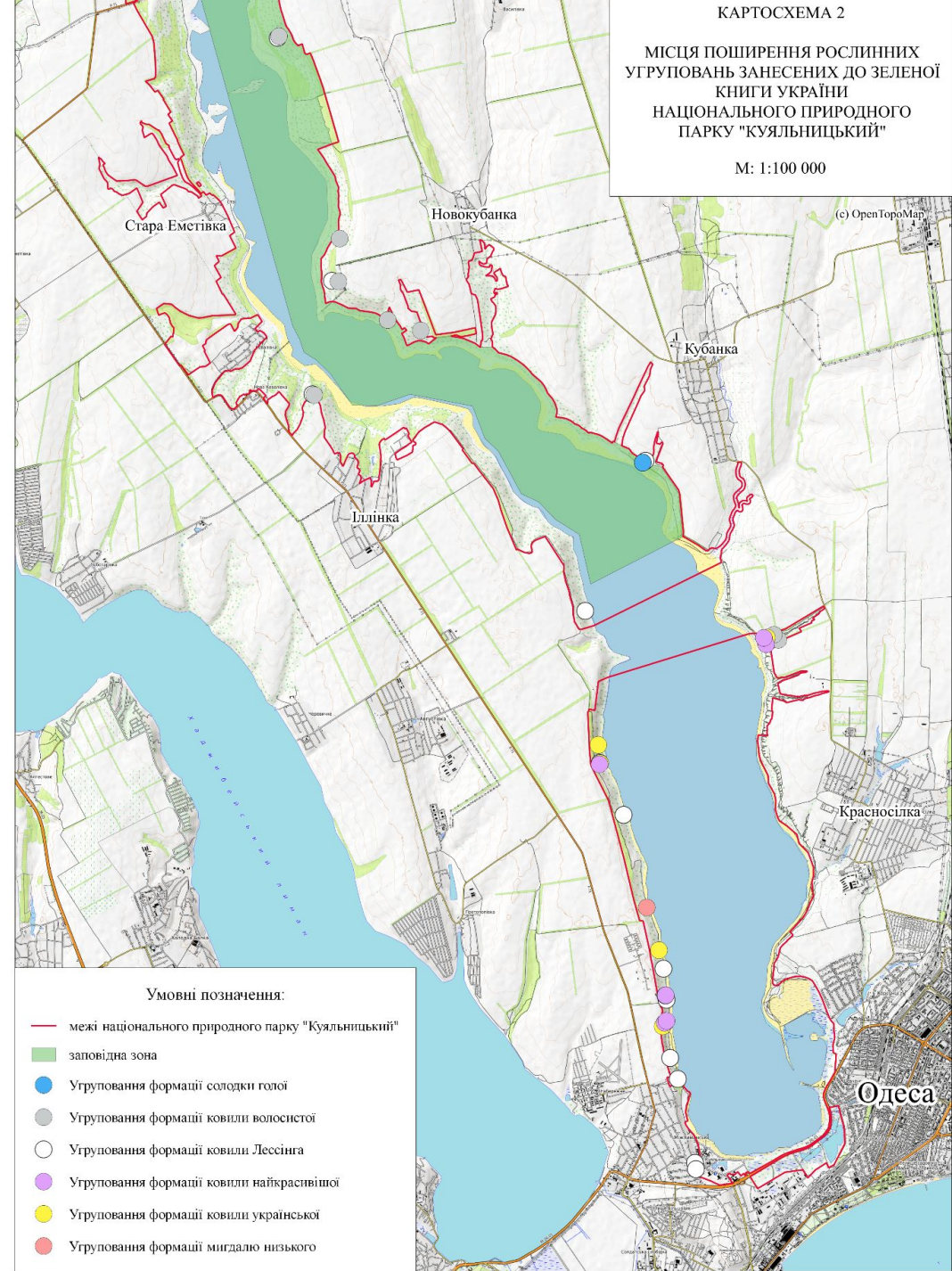

Комахи, плазуни, ссавці Червоної Книги України НПП "Куяльницький"

Угруповання Зеленої Книги України НПП “Куяльницький”

Пропозиції щодо зонування для розробки успішних туристичних маршрутів

- Туристичні стежки повинні проходити через узгоджені шляхи, не перетинати заповідні зони. Заповідну зону не може перетинати жоден маршрут, але дозволене створення транзитних велосипедних та пішохідних маршрутів через регульовані зони.
- Для того, щоб створити умови для розвитку туризму (туристичних маршрутів) НПП «Куяльницький» планує в заповідній зоні зробити транзитну зону регульованої рекреації, яка буде включати «польову дорогу», яка проходить заплавою ламану.
- Це дозволить узаконити кільцевий маршрут уздовж лиману, який на сьогодні є популярним серед велосипедистів.
- В регульованій рекреаційній зоні можливо облаштування обзорних площадок, дозволені легкі об'єкти для відпочинку, фотозони, спортивні заходи.
- Це забезпечує доступність території для відпочинку, не шкодячи природі та лікувальним ресурсам.

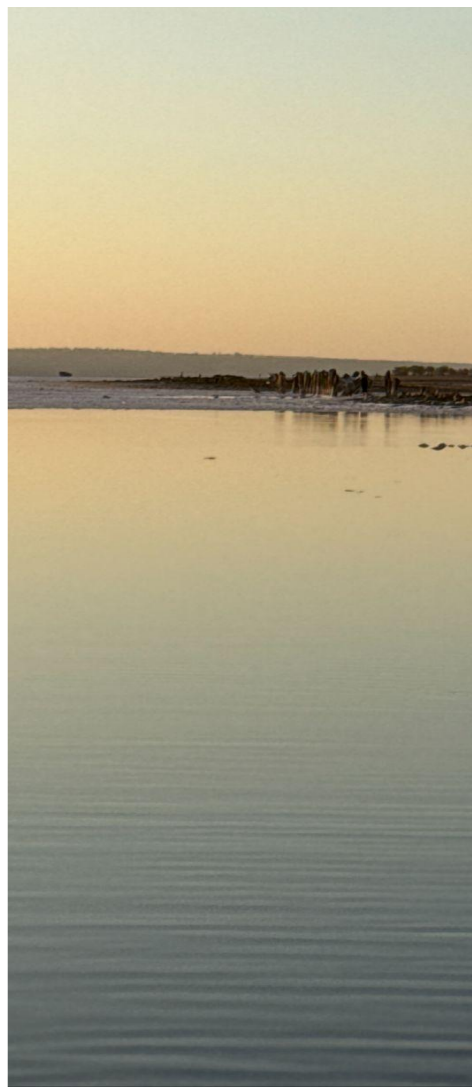
Пропозиції розвитку НПП “Куяльницький”

- ↪ Рекреація і туризм
- ↪ Вплив на місцеву економіку та співпраця з бізнесом
- ↪ Врахування для інвестиційних проєктів
- ↪ Пропозиції в рамках проєкту
- ↪ 7 зон облаштування

Рекреація і туризм

Унікальність розташування території лиманно-морської піщано-солончакової рівнини Куяльницько-Хаджибейського Пересипу, що з'єднує південний край Хаджибейського та Куяльницького лиманів з морем і багатство природних рекреаційних ресурсів цього району: лікувальна ропа Куяльницького лиману і всесвітньо відомі мулові грязі, джерела мінеральної хлоридно-натрієвої води Куяльницького родовища, чудові піщані пляжі, повітря, насичене мікроелементами морської води і фітонцидами степової зони, зумовлюють розвиток тут курортної галузі і повномасштабне освоєння рекреаційного ресурсного потенціалу цього регіону.

Вплив на місцеву економіку

Національний природний парк “Куяльницький” впливає на такі сфери економіки:

- Екотуризм та рекреація
- Оздоровлення та реабілітація
- Виробництво та підприємництво
- Робочі місця та розвиток бізнесу
- Екологічна та соціальна складова

Аналіз потенційних сфер та напрямків співпраці з бізнесом

- Туризм та рекреація
- Освітні та наукові програми
- Екологічна відповідальність та CSR (корпоративна соціальна відповідальність)
- Розвиток локальної економіки
- Залучення інвестицій і грантів
- Інформаційна та медійна співпраця

Що потрібно врахувати при розробці інвестиційних проєктів

- Потрібно отримати ліцензію на добування та використання лікувальних пелоїдів (грязі)
- Кожен проєкт із будівництвом повинен пройти **оцінку впливу на довкілля (ОВД)**, яка включає підготовку документів, громадські слухання та державну експертизу. Це оцінка не буде пройдена, якщо не буде окреслена 100-метрова зона, яка повинна бути позначена у всіх Генеральних планах громад (Планах просторового розвитку)
- Потрібно отримати **погодження лімітів** використання природних ресурсів (лікувальної гріз) із НПП “Куяльницький”
- Усі об’єкти повинні відповідати генпланам та **не порушувати 100-метрову прибережну смугу**.
- Інвестори мають враховувати багаторівневі ризики: бюрократичні процедури, можливе підняття рівня води, загрозу втрати цінних лікувальних ресурсів.

Куяльницький імператив: спільний екологічний ВИКЛИК

Куяльницький лиман є визначальним природним об'єктом, що об'єднує всі три громади. Це — Національний природний парк та курорт державного значення, що володіє унікальними бальнеологічними ресурсами (лікувальні грязі, ропа), які є основою для туристичного потенціалу всього субрегіону.

Проте лиман перебуває у стані глибокої екологічної кризи. Основними проблемами є його обміління, підвищення солоності до критичних рівнів та забруднення внаслідок скидання неочищених стоків з навколишніх населених пунктів та змиву агрохімікатів з полів. Ця деградація не лише знищує унікальну екосистему, але й прямо загрожує економічному майбутньому громад, яке вони пов'язують з розвитком туризму. Вирішення цієї проблеми виходить за межі можливостей будь-якої окремої громади і вимагає скоординованих дій на регіональному та національному рівнях.

Існує прямий і нерозривний зв'язок між інфраструктурними дефіцитами та екологічною кризою лиману. Відсутність централізованої каналізації в більшості сіл Красносільської, Усатівської та Іванівської громад означає, що неочищені або недостатньо очищені стічні води з тисяч домогосподарств потрапляють у ґрунтові води та річки, що живлять лиман, спричиняючи його забруднення та евтрофікацію.

Незадовільний стан доріг унеможливлює організацію централізованого вивезення сміття, що призводить до утворення стихійних звалищ, які також забруднюють землю та водні ресурси. Таким чином, інвестиції в каналізацію та дороги є не просто комунальними проєктами для покращення якості життя, а критично важливими заходами для збереження головного економічного активу регіону. Це створює замкнене коло, де недостатній розвиток інфраструктури активно руйнує потенціал для майбутнього економічного зростання.

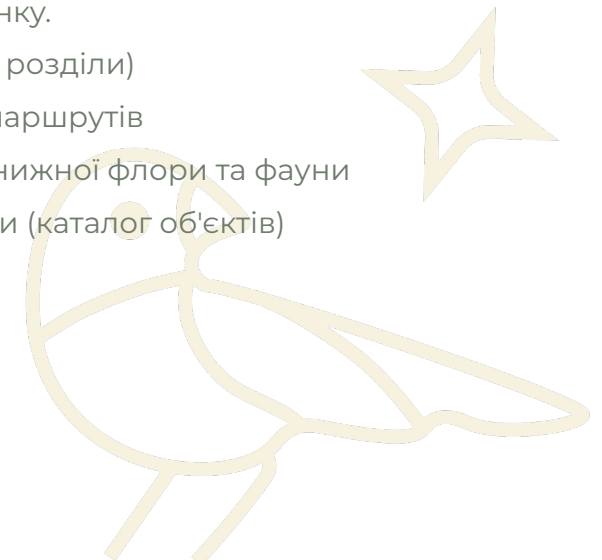
НПП “Куяльницький”

На території:

- Співпраця з ГО “Go GlobalUA”, яке відповідають за співпрацю бізнесу із Парком та створює різноманітні бізнес-продукти.
- Реалізується **проект “Коса”** - пілотний проект оновлення Куяльника., який показує приклад сталого розвитку, успішний досвід якого буде мультиплікований. Багатофункціональний простір на узбережжі Куяльницького лиману, що поєднує в собі цілющі властивості регіону, неповторну природу та можливість провести звичний відпочинок на природі в унікальній атмосфері Куяльника.

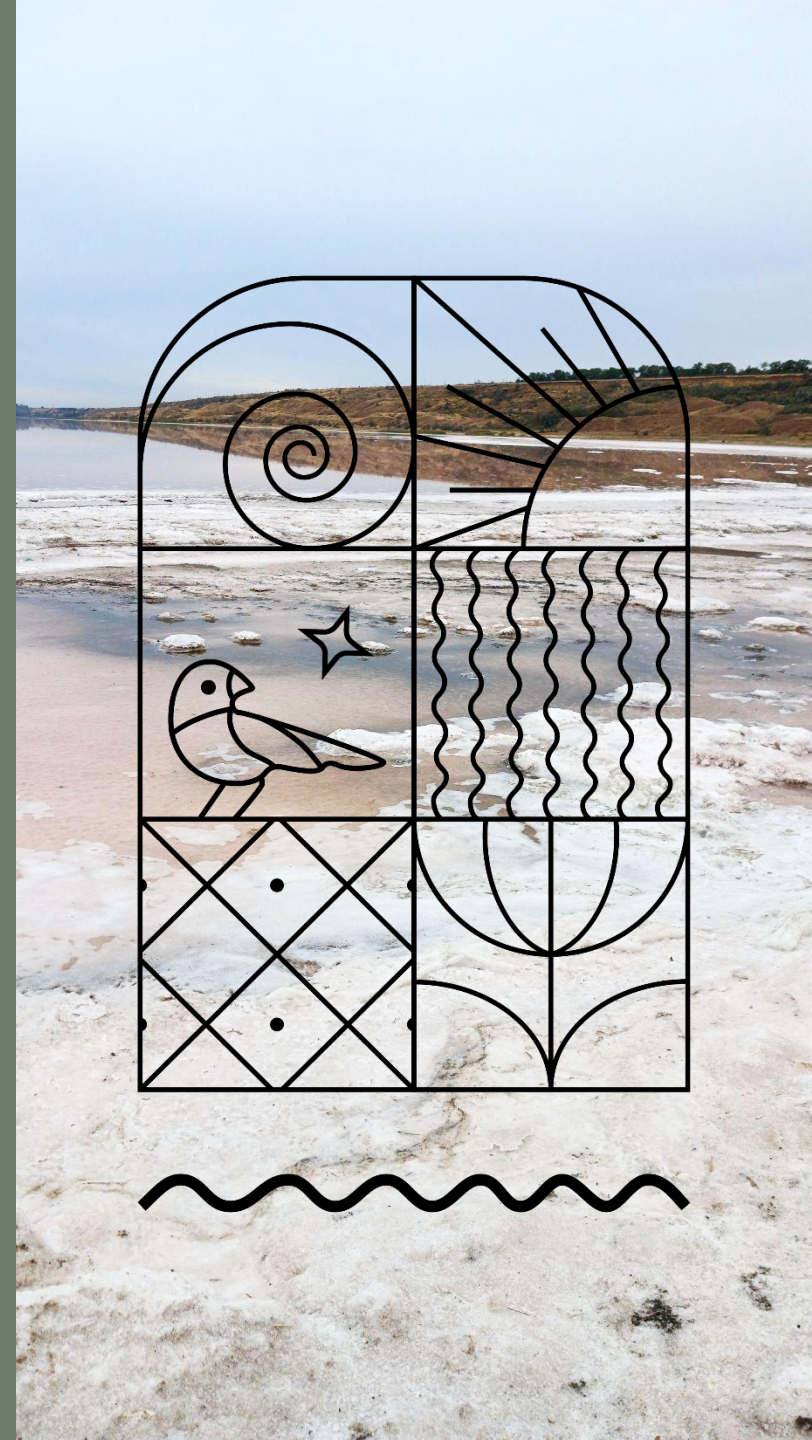
В рамках проекту:

- Ескізи Генеральних планів зон відпочинку.
- Проект організації території (відповідні розділи)
- Розробка та маркування туристичних маршрутів
- Відцифрування краєвидів та червонокнижної флори та фауни
- Опис історичної та культурної спадщини (каталог об'єктів)

Аналіз та рекомендації для громад

- ↪ Красносільська громада – стан та рекомендації
- ↪ Усатівська громада – стан та рекомендації
- ↪ Іванівська громада – стан та рекомендації
- ↪ Перспективні напрямки розвитку громад
- ↪ Порівняльний демографічний й географічний профіль та бюджет
- ↪ Аналіз інфраструктурного дефіциту громад
- ↪ Розкриття спільного туристичного потенціалу
- ↪ Ключові проекти розвитку
- ↪ Консолідований SWOT-аналіз
- ↪ Ключові показники ефективності (KPI)
- ↪ Рекомендації

Вирізняється високою управлінською спроможністю та наявністю детально розробленої Стратегії розвитку до 2027 року з амбітним портфелем інвестиційних проєктів. Водночас її фінансова стійкість опинилася під загрозою через вилучення «військового» податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), що створює критичну залежність від зовнішнього фінансування.

Красносільська громада

Співпраця з ГО "Go GlobalUA", яка координує співпрацю з бізнесом, створює різноманітні бізнес-продукти.

В рамках проєкту:

- **Місця сили та маркування маршрутів** — окремі території для "прокачування" для тіла, духу, душі, розуму.

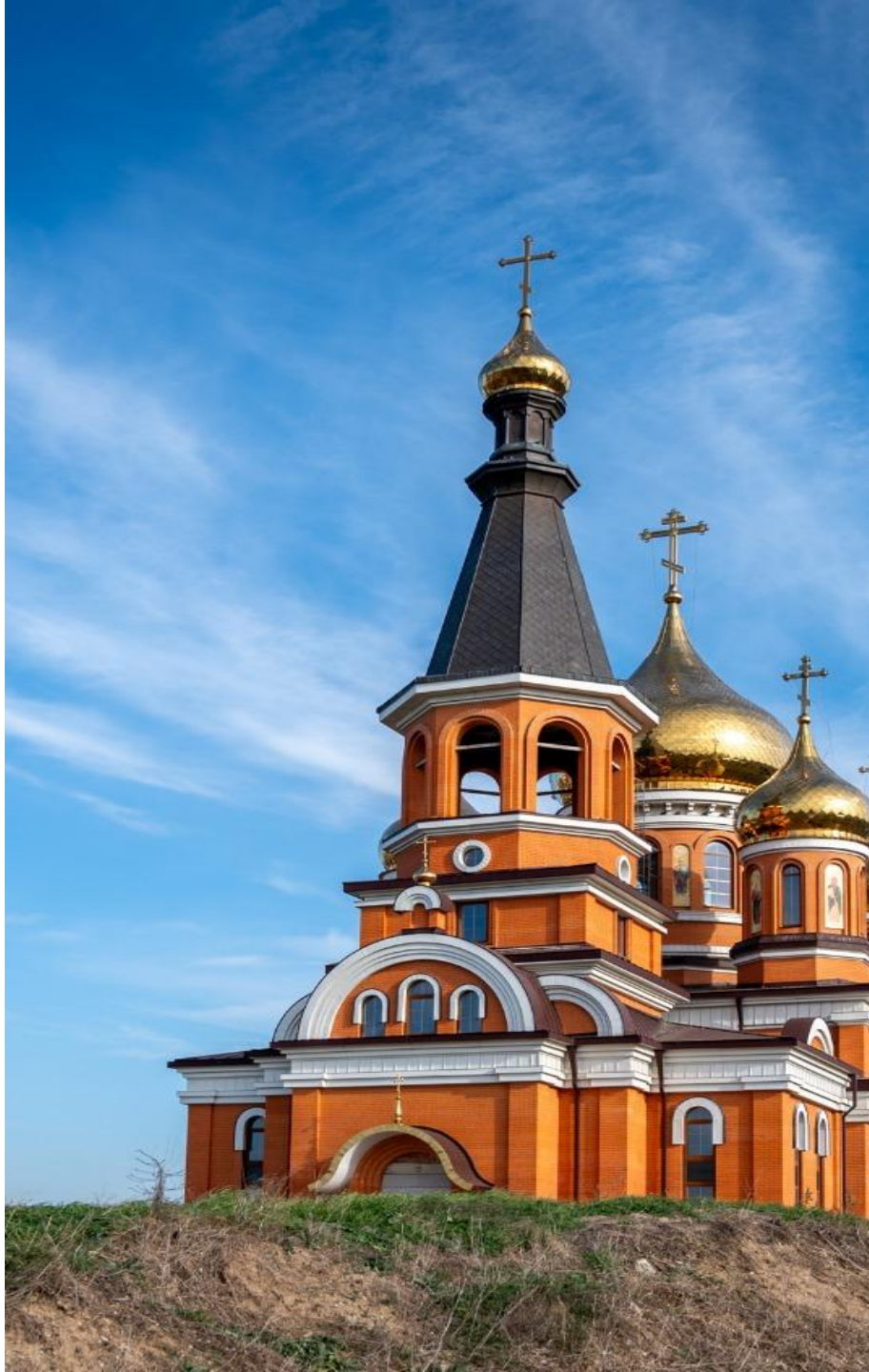
Пропонується:

- **Науковий парк** — реабілітаційний центр, хаб, інновації, пішохідні та велосипедні оздоровчі маршрути, СПА та фітнес індустрія, косметологія, травотерапія, продовження життя.
- **Реабілітаційний центр** — з урахуванням унікальних ресурсів Куяльника (гязі, рапа, степове повітря).
- **Потенційні проєкти:** гольф-клуб, котеджні містечка для різних цільових груп, фестивальний майданчик (календарь фестивалів, заходів з квітня по листопад), арт-резиденція, створення Арт-галереї, кінно- та бджолярські програми, кіно/продакшн-локації, Академія тенісних видів спорту
- **Інфраструктурні ідеї:** міст Красносілка-Усатове (пішохідний, вело, електротранспорт). Оглядові підйоми на повітряній кулі, місцевий парк (з інфраструктурою послуг, HoReCa), прогулянкова паркова зона до Куяльника (Шлях Натхнення), аквапарк, кінний клуб, тенісна академія, 3-4 мережевих ресторани (франшиза), інші торгові франшизи, Концерт Холл.
- **Кубанка, Нова Кубанка та Корсунці** - потенційні локації для гольф-клубів, тенісної академії, котеджних містечок
- **Інші села** - трансформація та ре-інновація

Рекомендації

Для Красносільської ТГ

1. Агресивне залучення зовнішнього фінансування: Основний фокус має зміститися з бюджетного розвитку на активну грантову діяльність та роботу з інвесторами. Деталізований портфель проєктів зі Стратегії слід трансформувати в цільові пропозиції для донорів, що спеціалізуються на післявоєнному відновленні, «зеленій» енергетиці та соціальній інфраструктурі.
2. Пілотне впровадження локальних інфраструктурних рішень: в очікуванні великого фінансування доцільно реалізувати пілотні проєкти з будівництва локальних очисних споруд в одному-двох селах. Це дозволить продемонструвати ефективність технології, оцінити її вплив на довкілля та створити успішний кейс для подальшого масштабування.

Як безпосередній приміський сусід Одеси, має значний логістичний та сервісний потенціал, що знайшло відображення у її новоствореній Стратегії розвитку до 2032 року.

Цей документ свідчить про перехід від реактивного до проактивного управління та визначає чіткі вектори розвитку, однак громада продовжує стикатися з серйозними інфраструктурними та інституційними проблемами, зокрема у сфері водопостачання.

Усатівська громада

Співпраця з ГО "Go GlobalUA", яка координує співпрацю з бізнесом, створює різноманітні бізнес-продукти.

В рамках проєкту:

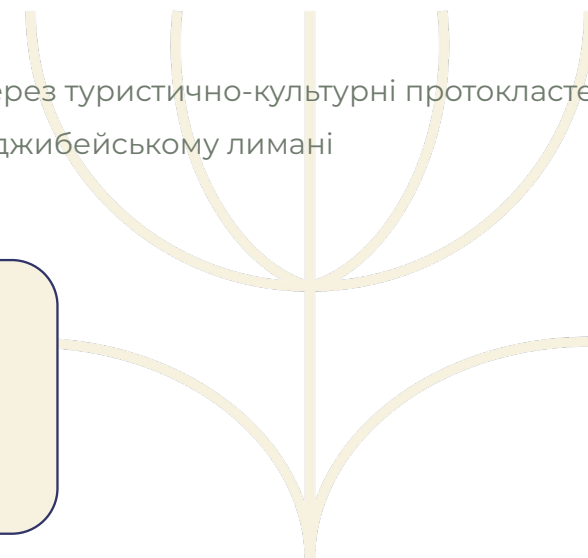
- Створення комплексних туристичних маршрутів, які поєднують усі магніти громади (Лавандія → Козацька родина → монастир → хутір крафтарів). Згодом - котеджне містечко.
- Розвиток крафтового бренду громади на основі локальної продукції.
- Велодоріжки навколо 2 лиманів

Пропонується:

- Центр Кластеру - Маринівка (основний центр паломництва)
- Організація інфраструктури для відвідувачів: дегустаційні майданчики, тематичні фотозони, зони відпочинку.
- Арт-фестивалі та арт-локації
- Оглядові майданчики з інфраструктурою
- Інтеграція громади у ширший кластер через туристично-культурні протокластери.
- Вейк-парк та прогулянкові катери на Хаджибейському лимані

Лід-магніти:

- Лавандія (Протопопівка)
- Козацька родина (Маринівка)
- Монастир (Маринівка)
- Крафтярі сир/вино/бринза (Стара Еметівка)
- Крафтові маршрути (Нова Еметівка)
- Краєзнавчий музей (Іллінка)
- Катакомби (Ковалівка)
- Гідропорт
- ФК "Хаджибей"

Рекомендації

Для Усатівської ТГ

1. Реалізація стратегічних проєктів: Необхідно зосередити зусилля на практичній реалізації ключових проєктів, закладених у Стратегії, зокрема, на створенні індустріального парку «ОДЕСА НОВА ПАРК» та розвитку транспортно-логістичного центру для диверсифікації економіки.
2. Позиціонування як рекреаційного хабу: Громаді варто використати своє унікальне розташування між двома лиманами та близькість до Одеси, щоб стати головним постачальником рекреаційних, готельних та ресторанних послуг для всього туристичного кластера, активно просуваючи проєкт багатофункціонального парку в Міжлиманському.

Іванівська громада

Співпраця з ГО "Go GlobalUA", яка координує співпрацю з бізнесом, створює різноманітні бізнес-продукти.

В рамках проєкту:

- Маркування маршрутів
- Основний акцент на козацьку історію.
- Вже існуючі локації (місця сили) - Божа Гора та Северинівка

Пропонується:

- Центр Кластеру - Северинівка
- Крайня точка веломаршрута навколо Куяльницького лиману - велопрокат, ночівля
- Котеджне містечко для ветеранів
- Ветеранський бізнес
- Аграрне екологічне виробництво (теплиці, вертикальні ферми)
- Розвиток агросектору, тваринництва, енергетики
- Створення умов для працевлаштування ветеранів/ ВПО/ місцевих жителів сел
- Індустріальний парк

Іванівська громада є переважно аграрною та найбільш віддаленою від обласного центру, що зумовлює її ключові виклики: глибоку демографічну кризу, значні інфраструктурні дефіцити та обмежену фінансову спроможність, що підтверджується аналізом її програмних документів та бюджетних показників.

Рекомендації

Для Іванівської ТГ

1. Зосередження на розбудові спроможності: Першочерговим завданням є залучення технічної допомоги (наприклад, від проєктів DECIDE, U-LEAD) для розробки власної формальної довгострокової Стратегії розвитку, яка б систематизувала наявні програмні документи. Це є необхідною умовою для того, щоб претендувати на значні інвестиції.
2. Розвиток нішевого агротуризму та агропереробки: Громаді варто сконцентруватися на розвитку автентичних, невеликих проєктів агротуризму (сільські садиби, майстер-класи з виготовлення крафтових продуктів), які не потребують великих початкових капіталовкладень і можуть базуватися на існуючих сільськогосподарських перевагах. Паралельно слід активно просувати інвестиційні пропозиції з Інвестиційного паспорта, зокрема проєкт відновлення молокозаводу, для створення підприємств з переробки місцевої сировини.

Перспективні напрямки розвитку громад

Красносільська громада

Має чіткий потенціал у сфері рекреації, оздоровлення та культури та націлена на реабілітацію. Тут можна розвивати фестивальний та арт-туризм, створювати йога-простори, еко-табори та інші тематичні локації. Також розглядається створення наукового парку з фокусом на грязелікування, археологію та зелену енергетику.

- **Основний напрям:** рекреація, культура, туризм.
- **Додаткові можливості:** організація вело- та мотомаршрутів, проведення фестивалів здорового способу життя, розвиток екологічного туризму.

Усатівська громада

Розташована в стратегічно важливому місці біля Київської траси — транспортного коридору, що напряду з'єднує громаду з Одесою. Завдяки цьому Усатівська громада є найбільш заможною серед трьох, активно залучаючи бізнес зі всієї України (Одеса, Дніпро, Львів). Тут стрімко розвиваються логістичні хаби, склади та індустріальні парки.

- **Основний напрям:** бізнес, логістика, промисловість.
- **Додаткові можливості:** розвиток туристичних маршрутів міжлімання з оглядовими точками та рекреаційними зонами. Можливе створення мальовничих маршрутів для піших і велоподорожей між ліманами.

Іванівська громада

Громада з вираженим аграрним профілем і потенціалом розвитку тваринництва (кози, корови). Має доступ до території національного парку, який можна інтегрувати у туристичні маршрути (враховувати, що на території громади водна гладь лиману відсутня). Історична спадщина громади — козацьке кладовище та етнографічні локації — створюють можливості для розвитку етнотуризму.

- **Основний напрям:** агросектор, тваринництво, енергетика, етнографія.
- **Додаткові можливості:** зелені фермерські господарства, маршрути з козацькою історією.

Порівняльний демографічний та географічний профіль громад

Показник	Красносільська ТГ	Усатівська ТГ	Іванівська ТГ
Район	Одеський	Одеський	Березівський
Площа, км²	374,74	253,5	430,69
Кількість населених пунктів	14	15	19
Населення (оцінка на 2023-2024)	14,963	~14,900 - 16,800*	9,252
Густота населення, осіб/км²	39,77	~66,16	~21,5
Відстань від Одеси, км	5	< 9	71
Кількість ВПО (наявні дані)	665	Немає даних	103 (прогноз на 2025)

**Примітка: Дані по Усатівській ТГ є суперечливими, з діапазоном оцінок від 14,891 до 16,771 осіб.*

Порівняльний аналіз бюджету громад (2023-2024)

Показник	Красносільська ТГ	Усатівська ТГ	Іванівська ТГ
Загальні доходи 2023, млн грн	252,3	330,6	~45,4 (власні доходи)
Загальні видатки 2023, млн грн	268,2	266,4	63,0 (загальний фонд)
Ключові джерела доходів, %	ПДФО (61%), майнові податки (24.2%)	Переважно ПДФО (включаючи "військовий")	Переважно аграрні податки та трансферти
Бюджет 2024 (план), млн грн	166,7	Немає даних	~79,7 (видатки, загальний фонд)
Прогнозовані втрати від вилучення "військового" ПДФО	-113 млн грн (~45% доходів 2023)	Значні (не надано інформацію)	Незначні

Аналіз інфраструктурного дефіциту громад

Усі три громади стикаються зі значними інфраструктурними проблемами, які стримують їхній розвиток, проте гострота цих проблем є різною.

Дороги та транспорт. Це одна з найболючіших проблем для всіх громад. У Красносільській ТГ незадовільний стан доріг, як-от С-160918 (Кубанка – Павлінка) та С161316 (під'їзд до с. Переможне), унеможлиблює надання базових послуг та організацію автобусного сполучення, фактично ізолюючи мешканців. Усатівська громада, будучи більш компактною, має кращий стан основної мережі, але стикається з її перевантаженістю. Для Іванівської громади проблема є особливо гострою: з 216,6 км доріг на її території близько 70% потребують капітального ремонту, 25% – поточного, і лише 5% перебувають у доброму стані. Незважаючи на це, усі населені пункти забезпечені під'їзними шляхами з твердим покриттям та автобусним сполученням з центром громади.

Водопостачання та каналізація. Це ще одна критична спільна проблема. У Красносільській ТГ більшість населених пунктів не мають централізованої каналізації, а 30% водопровідних мереж є зношеними. Усатівська громада страждає від інституційних проблем у роботі КП «Міжлиманське», що призводить до перебоїв у водопостачанні. Іванівська громада має найнижчий рівень забезпечення цими послугами: централізованим водопостачанням охоплено 85% житлового фонду, проте в деяких селах воно відсутнє повністю. Ситуація з каналізацією є катастрофічною: лише 30% житлового фонду (переважно в смт Іванівка) мають доступ до водовідведення, а 100% каналізаційних мереж потребують капітального ремонту.

Поводження з відходами. Проблема є актуальною для всіх. У Красносільській ТГ послуга з вивезення ТПВ недоступна для багатьох сіл через погані дороги, а існуючі сміттєзвалища не відповідають вимогам. Іванівська громада має затверджену програму поводження з ТПВ на 2024 рік, але її реалізація ускладнена браком ресурсів та інфраструктури.

Карта інфраструктурних дефіцитів громад

Показник	Красносільська ТГ	Усатівська ТГ	Іванівська ТГ
Дорожня мережа	2 - Критичний стан доріг до віддалених сіл, відсутність автобусного сполучення.	3 - Потребує постійного ремонту, перевантаженість через приміський статус.	2 - 70% доріг потребують капітального ремонту.
Водопостачання	3 - Зношеність 30% мереж, аварійні свердловини в окремих селах.	3 - Інституційні проблеми з КП, перебої з постачанням, борги.	2 - Охоплено 85%, але деякі села без води; мережі зношені.
Централізована каналізація	1 - Практично відсутня в більшості сіл, що створює екологічну загрозу.	1 - Практично відсутня, що є однією з ключових проблем у Стратегії.	1 - Охоплено 30% (лише смт Іванівка), 100% мереж потребують капремонту.
Поводження з ТПВ	2 - Неохопленість багатьох сіл, невідповідність полігонів, стихійні звалища.	2 - Наявність стихійних звалищ, потреба в оптимізації системи.	2 - Є програма, але відсутня інфраструктура для її реалізації
Вуличне освітлення	3 - Застаріла система, недостатнє освітлення на периферії.1	3 - Потребує ремонту та модернізації.	3 - Потребує модернізації та розширення.
Освітні заклади	3 - Потребують ремонту, енергомодернізації та облаштування укриттів.	3 - Перевантаженість центрального ліцею, потреба в ремонтах та укриттях.	2 - Застаріла матеріально-технічна база, ризик закриття малокомплектних шкіл.
Заклади охорони здоров'я	3 - Потребують дооснащення та ремонту, особливо ФАПи.	3 - Потребують модернізації та покращення доступності.	2 - Обмежений доступ до спеціалізованої допомоги, застарілі ФАПи.

Розкриття спільного туристичного потенціалу

Територія трьох громад має унікальне поєднання природних, культурних та історичних ресурсів, що створює міцну основу для розвитку багатoproфільного туризму.

- ✓ **Ключовий актив:** Бальнеологічні та рекреаційні властивості Куяльницького лиману є центральним елементом туристичної привабливості регіону. Його лікувальні грязі та ропа визнані еталонними та мають загальнодержавне значення.
- ✓ **Культурно-історична спадщина:** Історія краю як місця проживання різних етнічних груп (німців, болгар, греків, ромів) є багатим джерелом для культурного туризму. На території громад збереглися пам'ятки архітектури (церква в с. Іванове), численні археологічні об'єкти (кургани, поселення Усатівської культури) та історичні пам'ятки, що свідчать про насичене минуле регіону.
- ✓ **Креативні індустрії:** Наявні творчі колективи, такі як «Юність» та «Gildendorf-Hit WaVe» у Красносільській ТГ, «Ритми планети» та «Український сувенір» в Усатівській ТГ, місцеві ремесла та багатонаціональна кухня створюють потенціал для розвитку креативного та гастрономічного туризму.
- ✓ **Агро- та екотуризм:** Унікальні типчаково-ковилкові степи, можливість спостереження за птахами на лимані, кінні прогулянки та відвідування місцевих фермерських господарств відкривають широкі можливості для любителів природи та автентичного сільського відпочинку. Іванівська громада в своєму Інвестиційному паспорті прямо визначає організацію сільського зеленого туризму як один із пріоритетів.

Від потенціалу до продукту: ключові проєкти розвитку

Реалізація бачення кластера вимагає втілення низки конкретних інфраструктурних та організаційних проєктів.

- ✓ **Еко-музей «Скарби Куяльницького лиману»** (Красносільська ТГ): Цей проєкт є центральним у стратегії Красносільської громади. Він передбачає створення музею просто неба, який би в інтерактивній формі розповідав про унікальну природу, історію та культуру лиману, сприяючи екологічній освіті відвідувачів.
- ✓ **Багатофункціональний рекреаційний парк** (Усатівська ТГ): Стратегія Усатівської громади передбачає створення у селі Міжлиманське масштабної рекреаційної зони нового типу з водними атракціонами, зонами активного відпочинку, ландшафтними парками та готельною інфраструктурою, що має стати магнітом для мешканців Одеси та передмість.
- ✓ **Громадські простори та культурні центри:** Плани Красносільської громади зі створення дощового парку «DEWDROP OASIS» та Меморіального комплексу, а також реконструкція будинку культури під багатофункціональний простір, мають на меті перетворити адміністративний центр на привабливий культурний та рекреаційний простір для мешканців та туристів.
- ✓ **Туристична інфраструктура:** Успіх кластера напряду залежить від вирішення інфраструктурних проблем: покращення дорожнього сполучення, створення паркінгів, розвитку велосипедної інфраструктури, а також подолання гострого дефіциту закладів розміщення (готелів, садиб) та якісних закладів харчування.

Від потенціалу до продукту: ключові проєкти розвитку

Проєкт «Чумацький шлях» є значно більшим, ніж просто спільний туристичний маршрут. Він являє собою складну модель управління, що переходить від простої співпраці до формування функціональної регіональної агломерації. Його успіх чи невдача стане показовим прикладом потенціалу та викликів спільного врядування в умовах децентралізації в Україні. Створення кластера — це спроба вирішити колективні проблеми, які жодна громада не може подолати самотужки: формування регіонального бренду, розробка міжгромадських маршрутів та, найголовніше, спільна боротьба за збереження Куяльницького лиману. Це перехід від простої міжмуніципальної кооперації (наприклад, спільне використання шкільного автобуса) до стратегічного економічного планування для цілого мікрорегіону. Таким чином, реалізація цього проєкту стане тестом на здатність українських громад до складного, багатостороннього регіонального планування.

Консолідований SWOT-аналіз

Специфічні фактори для кожної громади:

Красносільська ТГ:

- **S:** Висока спроможність у стратегічному плануванні, наявність готового інвестиційного портфеля.
- **W:** Критична фінансова вразливість після реформи ПДФО.
- **O:** Найбільший потенціал для залучення великих інвестицій у туристичні та інфраструктурні проєкти.
- **T:** Ризик неспроможності реалізувати амбітну стратегію через брак фінансування.

Усатівська ТГ:

- **S:** Розвинена логістична та аграрна економіка, інтеграція в Одеську агломерацію, наявність проєкту Стратегії розвитку.
- **W:** Зношеність інженерних мереж, демографічна криза, інституційні проблеми в комунальній сфері.
- **O:** Можливість стати логістичним, сервісним та рекреаційним хабом для всього туристичного кластера.
- **T:** Неконтрольований приміський розвиток, що створює навантаження на інфраструктуру.

Іванівська ТГ:

- **S:** Потужна аграрна база, наявність Інвестиційного паспорта з конкретними пропозиціями.
- **W:** Найслабша управлінська та фінансова спроможність, гостра депопуляція, критичний стан інфраструктури.
- **O:** Розвиток нішевих напрямків агротуризму та агропереробки на основі наявних ресурсів та інвестиційних пропозицій.
- **T:** Подальший соціально-економічний занепад та перетворення на залежного партнера в кластері.

Стратегічні пріоритети та ключові показники ефективності (KPI)

Стратегічний пріоритет	Відповідальний	Ключові дії	Ключовий показник ефективності (KPI)	Цільовий рік
Збереження екосистеми Куяльницького лиману	Кластер	Розробка спільного майстер-плану з каналізації; лобіювання регіонального фінансування.	Відсоток домогосподарств у прибережних селах, що мають доступ до централізованої/сучасної каналізації.	30% до 2027
Подолання фінансової вразливості	Красносільська ТГ	Активна подача грантових заявок; проведення інвестиційного форуму.	Обсяг залучених позабюджетних коштів на проекти розвитку (млн грн).	200 млн грн до 2027
Створення транспортно-логістичного хабу	Усатівська ТГ	Розробка та реалізація програми розвитку транспортно-логістичної інфраструктури, залучення інвестора в індустріальний парк.	Кількість нових логістичних комплексів та створених робочих місць.	2 комплекси, 100+ місць до 2030
Підвищення управлінської спроможності	Іванівська ТГ	Розробка та затвердження довгострокової Стратегії розвитку; навчання працівників з проєктного менеджменту.	Наявність затвердженої Стратегії розвитку та Плану її реалізації.	2026
Підвищення туристичної привабливості	Кластер	Створення єдиного туристичного веб-порталу; проведення щорічного фестивалю «Чумацький шлях».	Збільшення кількості туристів до громад кластера на рік.	+25% до 2027

Рекомендація 1 для громад

Припинити продавати просто зерно. Створити "Гастрономічну долину Чумацького шляху"

Існуючі проблеми: Громди, які сфокусовані на вирощуванні сировини (зерно, соняшник тощо) – це хрестоматійний приклад економіки зі спадною віддачею. Це шлях до стагнації та депопуляції, що вже відбувається. Продаючи сировину, громада експортує робочі місця та прибуток до країн або регіонів України, де це зерно перероблять на борошно, макарони чи олію.

Стратегічний крок: Замість індивідуальної підтримки фермерів, громади мають спільно створити кластер з агропереробки. Це не просто будівництво одного заводу, а створення цілої екосистеми.

Рекомендація 2 для громад

Перетворити туризм з "атракціону" на "промисловість вражень"

Існуючі проблеми: Туризм, як і будь-яка інша галузь, може бути "перспективною із зростаючою віддачею" чи "безперспективна зі згасаючою віддачею". "Безперспективний" туризм – це просто продаж красивого краєвиду (сировини). Люди приїхали, подивились, поїхали. "Перспективний" туризм – це складна система зі зростаючою віддачею, яка створює безліч синергетичних зв'язків. Проєкт кластера "Чумацький шлях" – це правильний перший крок, але його потрібно наповнити "промисловим" змістом.

Стратегічний крок: Створити "Синергетичну платформу Куяльник" – єдиний центр управління кластером, який буде не просто координувати, а створювати нові види діяльності.

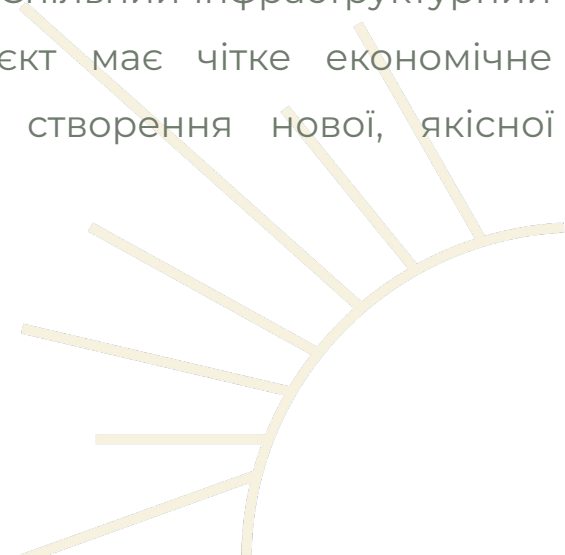

Рекомендація 3 для громад

Інфраструктура не як самоціль, а як інструмент промислової політики

Існуючі проблеми: Громади скаржаться на погані дороги, проблеми з логістикою та водозабезпеченням, відсутністю каналізації тощо. Це дуже важливі питання. Але просто будувати дороги та труби – неефективно. Інвестиції в інфраструктуру мають бути жорстко прив'язані до підтримки "перспективних" видів економічної діяльності.

Стратегічний крок: Розробити Спільний інфраструктурний майстер-план, де кожен проєкт має чітке економічне обґрунтування з точки зору створення нової, якісної економіки.

Туристично- креативний кластер “Чумацький Шлях”

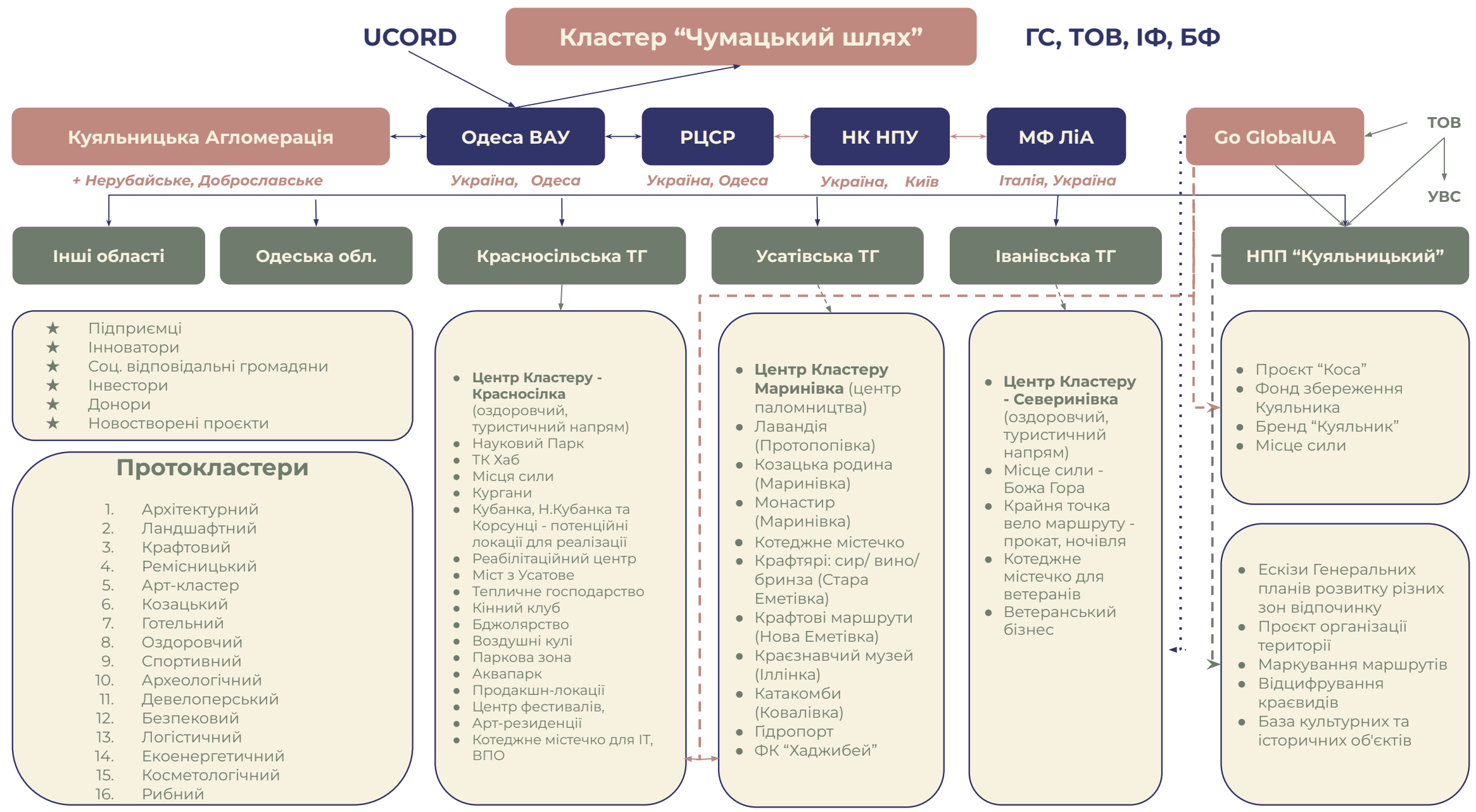
- ↪ Про Кластер
- ↪ Модель для співпраці
- ↪ Загальна концепція
- ↪ Напрями та принципи
- ↪ Протокластери
- ↪ Агломераційний підхід
- ↪ Брендинг та маркетинг
- ↪ Роль Наукових та Індустріальних Парків
- ↪ Економічна стійкість

Туристично- креативний кластер “Чумацький Шлях”

- ★ забезпечує розквіт Куяльницької агломерації
- ★ долучається до дій по порятунку Куяльницького лиману
- ★ долучається до дій по оздоровленню Хаджибейського лиману
- ★ відроджує козацьку спадщину Одещини
- ★ формує туристичний та креативний розвиток території
- ★ збільшує туристичну привабливість регіону
- ★ стимулює покращення економічних показників громад
- ★ створює нові проєкти та забезпечує їх втілення на принципах кооперації

--- Туристично- креативний кластер “Чумацький Шлях” ---

Туристичний кластер «Чумацький шлях»: модель для співпраці

Для ефективного використання спільного потенціалу громади розробили концепцію туристичного кластера, що є прикладом сучасного підходу до регіонального розвитку.

- ✓ **Концепція:** «Чумацький шлях» — це формальне партнерство між Красносільською, Усатівською та Іванівською громадами, а також Національним природним парком «Куяльницький», з метою створення єдиного, інтегрованого туристичного продукту. Цей проєкт вже отримав визнання та фінансову підтримку в рамках грантової програми «Кластери Відродження» від швейцарського проєкту UCORD.
- ✓ **Цілі:** Головна мета кластера — подолати фрагментарність туристичних атракцій, розробити спільну маркетингову стратегію та бренд («Чумацький шлях — маршрут історичної пам'яті та природної краси»), створити інтегровані туристичні маршрути та залучити інвестиції у розвиток спільної інфраструктури.
- ✓ **Флагманський захід:** Етнофестиваль «Чумацький шлях», що вже успішно проводився під назвами «Сіль» та «Земля», продемонстрував життєздатність концепції, залучивши тисячі відвідувачів та об'єднавши зусилля місцевої влади, бізнесу та громадськості.¹⁵

Загальна концепція кластеру

Кластер задуманий як **відкрита екосистема**, що об'єднує громади, громадські організації, бізнес, інвесторів, наукові установи та інших учасників для спільної реалізації різних проєктів.

Його мета — **синергія ресурсів** для розвитку території навколо Куяльницького лиману та сусідніх регіонів.

Напрями

Система брендів

Головний бренд - «Чумацький шлях», який підсилює та розвиває існуючі та майбутні бреди («Куяльницький», «Красносілка», «Кубанка» тощо), які просувають окремі конкретні території, продукти та ініціативи.

Агломерація

Географічне об’єднання трьох громад (Красносільська, Усатівська, Іванівська) та Національного природного парку «Куяльницький», яке може розширюватися за рахунок нових учасників (Наприклад: Нерубайської та Доброславської громад)

Протокластери

Невеликі тематичні об’єднання за напрямками (козацький, крафтовий, архітектурний тощо), що дозволяють працювати з вузькими темами, сконцентрувати зусилля та швидко запускати мікропроекти й ланцюги доданої вартості.

Принципи

- ✓ **Відкритість, гнучкість та інклюзивність:** будь-яка громада може приєднатися на різних етапах. Навіть ті, що не готові з першого дня, зможуть увійти пізніше.
- ✓ **Ротаційна координація:** як у ЄС, раз на рік роль координатора переходить від однієї громади до іншої, за підтримки центральної команди кластеру.
- ✓ **Лідмагніти:** масштабні центри тяжіння (наприклад, Національний природний парк «Куяльницький») та менші тематичні магніти (наприклад “Лавандія” та “Козацька Садіба”).
- ✓ **Екосистемний підхід:** об’єднання громадських організацій, бізнесу, громад, інноваторів, університетів, наукових парків, інвесторів і донорів.
- ✓ **Довгостроковість:** проєкти плануються від короткострокових до таких, що мають горизонт на 20–30 років вперед, з урахуванням сталості та збереження природного середовища.
- ✓ **Унікальність:** уникнення прямої конкуренції між локаціями — кожна отримує власну «фішку» та брендову ідентичність.

Туристично- креативний кластер “Чумацький Шлях”

- 1. Архітектурний**
малі архітектурні форми, креативні зупинки, фотозони, арт-інсталяції з дерева, металу, бетону чи переробленого пластику., пам'ятники, меморіальні дошки, скульптури, зупинки.
- 2. Ландшафтний**
дизайн та переосмислення природних ландшафтів, створення ландшафтних композицій, квіткових полів (на кшталт Лавандії), зон відпочинку з панорамними краєвидами, створення фігур, що видимі при підйомі дронів або повітряних куль
- 3. Крафтовий**
об'єднання локальних виробників (сир, бринза, вино, консервація, м'ясо напої, мед, інше), створення дегустаційних майданчиків, хуторів крафтерів. Приклад: Стара Еметівка, де вже є три крафтові виробники.
- 4. Ремісницький**
вироби з каменю, ракушняка, висохлої куяльницької глини (скульптури, сувеніри), гончарство, вишивка, хенд мейд.
- 5. Арт-кластер**
художники, письменники, музиканти, арт-резиденції, створення музею з картин та скульптур, що залишають митці, арт-пленери, Арт-галерея, Арт-котеджне містечко)
- 6. Козацький**
відтворення традицій, освітні програми, культурні події, гастрономія.
- 7. Готельний**
розвиток турінфраструктури проживання (готелі, кемпінги, хостели, палаточні простори, автентичні апартаменти).
- 8. Оздоровчий**
маршрути та інфраструктура для лікування та відновлення (грязі, рапа, глина, степове повітря, реабілітаційні центри, іпотерапія, апітерапія).

Протокластери

- 9. Спортивний**
веломаршрути, піші маршрути, зони активного відпочинку, спортивні команди тощо, спортивні змагання та фестивалі, спорткомплекси та спортмайданчики, облаштовані доріжки.
- 10. Археологічний**
збереження, дослідження та популяризація курганів і історичних пам'яток.
- 11. Девелоперський (житловий)**
проєктування, створення та котеджні містечка та житлові ком'юніті з власною інфраструктурою для різних цільових аудиторій.
- 12. Безпековий**
впровадження систем безпеки в публічних просторах, туристичних маршрутах та інфраструктурі.
- 13. Логістичний**
оптимізація перевезень та зберігання продукції, склади, холодильні комплекси.
- 14. Екоенергетичний**
розвиток локальних сонячних, вітрових та біоенергетичних проєктів.
- 15. Косметологічний**
виробництво продукції на базі унікальних ресурсів Куяльцького лиману та прилеглих територій
- 16. Рибний**
орієнтований на розвиток рибної галузі, створення сучасної інфраструктури з вилову, переробки, зберігання та реалізації риби, а також на просування рибних продуктів як частини локального бренду.

Агломераційний підхід

1. Ядро проєкту

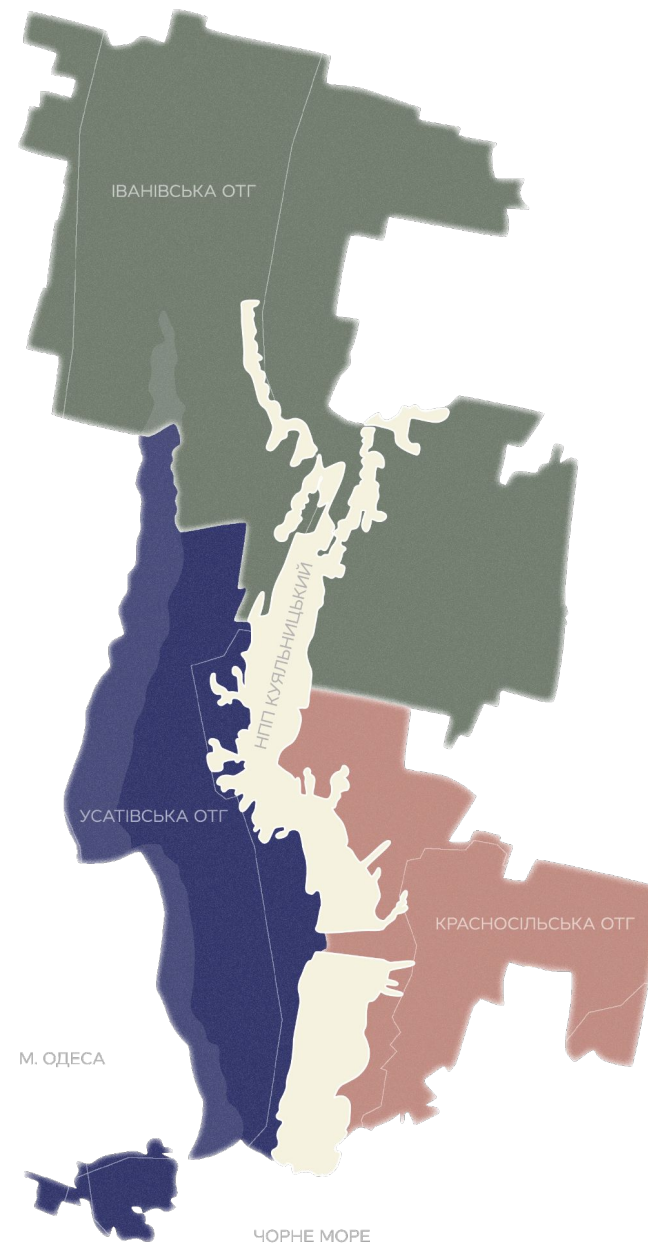
Куяльницька агломерація — «мала хмара», в межах великої одеської агломерації, в яку входять Красносільська, Усатівська, Іванівська громади. Можливе розширення за рахунок Нерубайської та Доброславської громад (згодом інших).

2. Співпраця

Формування правил співжиття, спільних проєктів, ідей та інфраструктурних рішень.

3. Гармонія

Гармонійний розвиток та побудова населених пунктів та місць

Брендинг та маркетинг

1. Бренд

Головний бренд - “Чумацький шлях”. Далі бренд - “Куяльницька агломерація” Необхідність формування єдиного бренду агломерації, який об'єднуватиме громади, але враховуватиме їхні унікальні риси.

2. Підбренди

Система підсилення та розвитку брендів для продуктів, локацій та громад: «Куяльницький», “Куяльницьке коло”, «Красносільське», «Кубанка», «Чумацький сир», «Чумацьке вино», “Хаджибейська гавань”, “Усатівське”, “Іванівська”, “Божа гора”,

3. Складові

Використання брендів як інструменту промоції та монетизації. Бренд повинен включати логотип, слоган, айдентику, а також стиль архітектури, оформлення публічних просторів і сувенірну продукцію. Бренди просувають не лише продукти, а й громади, етнічні особливості та туристичні маршрути. Кожен бренд має визначених співвласників та правила використання. Й співволодіння авторськими та інтелектуальними правами.

Роль Наукових та індустріальних парків

01.

Наукові парки

Призначення — аналітика, дослідження, розробка проєктів, співпраця з університетами, комерціалізація розробок, входження в частки інших підприємств

Пріоритет

виробнича та переробна, а не лише логістична діяльність

02.

Індустріальні парки

можливість створення у кожній із трьох громад, з урахуванням смарт-спеціалізації та наявних інвесторів.

Економічна стійкість

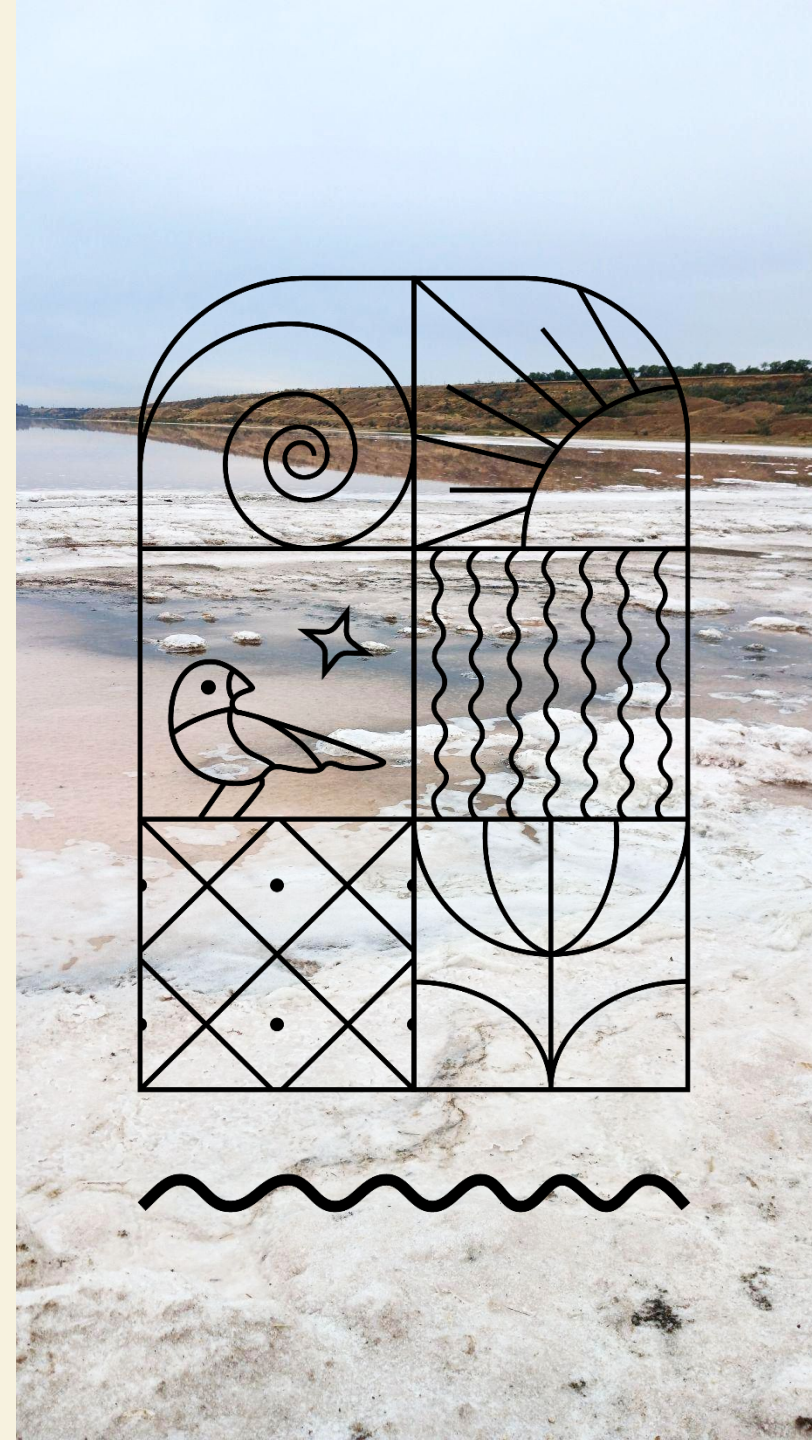

--- Туристично- креативний кластер “Чумацький Шлях” ---

- 1. Координація**
Громадська спілка «Чумацький шлях» — юридична платформа для координації діяльності.
- 2. Фінансування**
Поєднання грантових, соціальних проєктів із бізнес-напрямами. Краудінвестинг — залучення коштів від мешканців і локального бізнесу у розвиток інфраструктури та сервісів
- 3. Міжнародні кошти**
Залучення міжнародних партнерів (болгарських, грецьких, німецьких, канадських, польських, німецьких) та донорів. Грантові програми ЄС, США, Британія, Японія, Швейцарія, Ізраїль та інших організацій як джерело початкового фінансування.
- 4. Масштабування**
Створення інвестиційної агенції для підготовки проєктів до міжнародного фінансування та якісної упаковки проєктів. Благодійний фонд — для масштабування проєктів у інші регіони.

Розвиток бренду проекту

- ↪ Чому нас обирають
- ↪ Конкурентний аналіз
- ↪ Поведінкові патерни
- ↪ Психографічний аналіз
- ↪ Цільові аудиторії

Чому нас обирають

Автентичність і культурна глибина

- Проєкт базується на справжніх історіях, традиціях і природних багатствах півдня України
- Це не «штучно створений парк», а жива територія з історичною спадщиною та унікальними маршрутами.

Поєднання туризму та креативу

- Кластер об'єднує природу, культуру, гастрономію, мистецтво, спорт і креативні індустрії
- Кожен відвідувач отримує не тільки відпочинок, а й новий досвід, натхнення та ідеї.

Еко- та соціальна відповідальність

- Ми відновлюємо екосистему, підтримуємо локальні громади та бізнеси
- Туризм тут не шкодить, а навпаки — розвиває регіон і зберігає природу

Міжнародна привабливість

- «Чумацький Шлях» розроблений як кластер, зрозумілий і цікавий не тільки українцям, а й іноземним мандрівникам
- Це унікальна точка входу у сучасну Україну через культуру, природу та креативність

Різноманітність форматів відпочинку

- Від сімейного туризму до активного (велосипеди, байдарки, кемпінг).
- Від гастрономічних подорожей до йога-ретритів і арт-фестивалів.
- Тут кожен знайде свій «шлях».

Синергія бізнесу та громади

- Кластер — це платформа для партнерств: місцевий бізнес, креативні індустрії, туроператори, міжнародні організації.
- Люди обирають нас, бо ми створюємо екосистему, а не просто туристичний продукт.

Емоційна сила бренду

- «Чумацький Шлях» — це не лише територія, а символ шляху до себе, до натхнення, до єдності з культурою та природою
- Люди обирають нас за відчуття сенсу та причетності

Конкурентний аналіз

Ключова ідея: «Чумацький Шлях» може зайняти унікальну нішу на перетині wellness & nature & culture з сильним цифровим ядром (маршрути + GPX + UGC + мікросервіси), орієнтованим на короткі поїздки 2–4 дні для пар/малих груп і сімей. Ринок UA має сильних точкових гравців (виноробні, СПА, окремі маршрути), але бракує кластерної пропозиції з уніфікованими стандартами сервісу, цифровим досвідом та мультисегментним портфелем.

Стратегічні висновки:

- ⇒ Прямі конкуренти (UA/South UA): локації та кластери з комбінацією природа + гастро + активності (Шабо, Дністровський каньйон, Дунайська дельта, СПА Курорти, локальні еко-кластерні ініціативи). Вони сильні у своєму «ядрі», але рідко дають повний продукт «під ключ».
- ⇒ Непрямі конкуренти (UA/World): великі брендовані маршрути (Camino, EuroVelo, Wild Atlantic Way), wellness-курорти (Hévíz, Sovata), coastal/heritage треки (Rota Vicentina), road-trips для мото (North Coast 500). Вони задають еталон стандартів інфраструктури, навігації й сторітелінгу.
- ⇒ Гепи ринку: англomовний сервіс, безшовна навігація, сімейно-дружні продукти, безпекові протоколи та єдина цифрова екосистема (карта+додаток+бронювання+UGC).
- ⇒ Наше позиціювання: «Місце сили між морем, солоними лагунами та степом: короткі подорожі, що поєднують тишу, оздоровлення, локальний смак та м'який актив».

Конкурентний аналіз

№	Проект	Тип	Локація	Сильні сторони	Слабкі сторони	Орієнтовна вартість
1	Шабо	wine/gastro	Одещина, UA	сервіс/музей	короткий цикл	800–3000 грн / 3000 8000 грн
2	Вилкове/дельта	eco/outdoor	Одещина, UA	унікальна екосистема	логістика/мови	1500–4000 грн
3	Тузлівські лимани	eco	Одещина, UA	birding/slow	зручності	500–3500 грн
4	Б-Дністровська фортеця	heritage	Одещина, UA	історія	сервіс-розрив	200–3000 грн
5	Дністер каньйон	outdoor	Пд/Ц UA	каяк/кемп	інфра	1500–4000 грн
6	Подільські Товтри	outdoor	Хмельн., UA	пейзажі	digital	1000–3000 грн
7	Дністер 1362	еко-кластер	Поділля	локальність	масштаб	1000–3000 грн
8	Карпатські ретрити	wellness	Карпати	ком'юніті	різна якість	4000–8000 грн/2–3 дні
9	Львів кластер	urban/ culture	Львів	бренд	натовпи	2000–5000 грн
10	Трускавець/ Східниця	wellness	Захід UA	медбаза	олд-скул UX	2000–6000 грн/день
11	Одеса URBAN	culture	Одеса	контент	не slow	1500–4000 грн
12	Шацькі озера	outdoor	Волинь	вода/кемп	логістика	1000–3000 грн
13	Одеські гастромаршрути	gastro	Одещина	крафт	маршрути- зація	1500–4000 грн

Конкурентний аналіз

№	Проект	Тип	Локація	Сильні сторони	Слабкі сторони	Орієнтовна вартість
15	Camino	story route	Іспанія	ком'юніті	не wellness	30–60 €/д
16	EuroVelo 6	cycling	ЄС	сервіс-сітка	масовість	—
17	Wild Atlantic Way	scenic	Ірландія	бренд/POI	погода	—
18	Rota Vicentina	trek/eco	Португалія	еко-кодекс	трафік	—
19	North Coast 500	road/moto	Шотландія	POI/B&B	сезонність	—
20	Grandes Alpes	road/moto	Франція	серпантини	складність	—
21	Hévíz/Sovata	spa	HU/RO	сучасний spa	ціна	80–150 €/д
22	Jordan Trail	storytelling	Йорданія	наратив/GPX	спека	~50 \$/д
23	Kumano Kodo	spiritual	Японія	сакральність	ціна/ віддаленість	—
24	Great Walks	long treks	НЗ	hut-система	квоти	—
25	Alsace Wine Route	wine	Франція	маршрутизація	масовість	—
26	Rioja Wine	wine	Іспанія	дегустації	ціна	—
27	Stellenbosch	wine+nature	ПАР	сервіс	безпека	—
28	Blue Ridge Parkway	scenic drive	США	візитор-центри	сезон	—
29	ERIH	heritage network	ЄС	мережевість	різнорідність	—

Поведінкові патерни

сегмент	поведінкові патерни (попит, пошук, соцмедіа)	головні запити/ тренди	рекомендації для проєкту
сім'ї з дітьми	Short-term бронювання, освіта, безпека, Instagram stories & reels	family friendly stays, nature escapes, educational tours	family-oriented маршрут + активності / освітня спрямованість
Велотуристи	Instagram bike-tags, Google-search «cycling routes Ukraine»	веломаршрути, bikepacking, nature rides	спеціальні вело-кластер, мапа маршрутів
Йоги / ретрити	wellness, forest bathing тренди на TripAdvisor, пошукові запити йога-україна	mindfulness retreats, yoga in nature	ретрити з проживанням у природі, forest bath
Іноземні туристи	TripAdvisor cultural tours, low leisure traffic, Google Trends low	cultural heritage Ukraine, authentic experiences	premium cultural + nature packages
Любителі природи, тиші	slow travel, offline nature, ecotourism зростає	national parks, off-grid stays	cabin-style, nature immersion, minimal digital
Гастротуристи	food festivals, local cuisine tours, TripAdvisor restaurant reviews	Ukrainian food tour, craft producers	гастро-дегустації, локальні ремесла
Outdoor-туристи (пішохідні, кемпінг)	private hikes, small-group tours, TripAdvisor hiking experiences	hiking Carpathians, camping Ukraine	hiking Carpathians, camping Ukraine
Мото-туристи	соцмережі, bike-tour reels, трасові маршрути по регіонах	motorcycle tours Ukraine, adventure riding	мото-маршрути, логістика, support services

Психографічний аналіз

СЕГМЕНТ	ПОВЕДІНКОВІ ПАТЕРНИ (попит, пошук, соцмедіа)	ГОЛОВНІ ЗАПИТИ/ ТРЕНДИ	РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРОЄКТУ
Сім'ї з дітьми	Безпека, якісне спілкування, розвиток дітей	Спогади, щастя дитини, «згуртованість»	Небезпека, незручність, поганий сервіс
Велотуристи	Релакс, самопізнання, зцілення	Природа, тиша, «відключення від світу»	Недовіра до локації, поверхневість ретриту
Йоги / ретрити	Фізична активність, пригоди, естетика доріг	Свобода, темп, краса природи	Відсутність інфраструктури, безпека
Іноземні туристи	Дослідити автентичність, незвідане, соціальний вплив	Несподіванки, історія, культурний контекст	Мова, безпека, війна
Гастротуристи	Відкрити нові смаки, доторкнутись до культури	Локальність, натуральність, «тільки тут»	Стереотипи про кухню, гігієна
Outdoor-туристи (пішохідні, кемпінг)	Єднання з природою, самодостатність	Вогнище, похід, відчуття первісності	Погана організація, комахи, умови
Мото-туристи	Шлях, свобода, виклик	Дорога, пейзажі, братерство мотоциклістів	Погані дороги, поломка, ризик

Цільові аудиторії

БІЗНЕС (ті, кого будемо запрошувати в кластер, який буде створений в результаті реалізації проєкту)	ТУРИСТИ (ті, хто буде користуватися туристичними маршрутами, розробленими в рамках проєкту)
Бізнес, що вже працює на території Куяльницької агломерації	Туристи, які шукають оздоровлення
Бізнес, якому ми пропонуємо відкритись, щоб працювати на Куяльнику	Туристи, які шукають активні форми відпочинку
Бізнес, який створений та росте на Куяльнику	Туристи, які шукають душевної рівноваги, відновлення
Бізнес, який організовує ретрити, тури відновлення тощо	Туристи, які шукають вражень

Організація простору

- ↪ Що таке slow tourism
- ↪ Потенціал території Куяльницького лиману для slow tourism
- ↪ Організація простору з урахуванням slow tourism

— Що take slow tourism

Slow tourism (Повільний туризм) — це концепція подорожей, яка акцентує увагу на повільному, усвідомленому і сталому способі туризму.

Концепція передбачає:

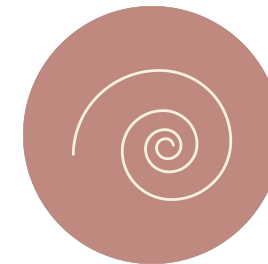
- Глибоке занурення в місцеву культуру та природу замість поверхневого відвідування численних атракцій;
- Зменшення мобільності — перевага пішохідних, велосипедних або громадських маршрутів;
- Підтримку місцевої економіки та ремесел через відвідування локальних закладів, купівлю продуктів і послуг;
- Екологічну відповідальність — мінімізацію негативного впливу на довкілля;
- Збереження автентичності місцевості та повільне сприйняття природного і культурного ландшафту.

Масовий vs. повільний туризм

Повільний туризм є відповіддю на негативні аспекти масового туризму, надаючи реальний зміст і сутність концепції туризму. Він цінує автентичність досвіду на місці, тоді як «швидкий» туризм передбачає відвідування комерціалізованих напрямків у межах часу та не дає змоги насолодитися місцем. Крім того, масовий туризм створює тиск на людське, природне та культурне середовище і має високий екологічний слід.

Потенціал території Куяльницького лиману для slow tourism

Унікальні лікувальні ресурси:

багаті на мінерали сульфідно-мулисті грязі та ропа; історично сформований курорт «Куяльник». Це природна база для велнес- і медичного slow-досвіду (купелі, аплікації, відновлення).

Виразна природна ідентичність:

високосольовий лиман із сезонними феноменами (висока солоність, інколи рожеві відтінки води завдяки мікроорганізмам), низовинний рельєф, видовищні краєвиди.

Доступність:

безпосередня близькість до Одеси (короткі трансфери, комбінування з культурною програмою міста).

Еволюція охоронного статусу:

ініціативи зі розвитку НПП «Куяльницький» — рамка для збалансованого відвідування та інтерпретації природи.

Рекомендовані формати slow-продуктів:

- ⊕ Велнес і спокійні ретрити: грязелікування, розсільні купелі, дихальні/йога-сесії на світанку, програми «цифрового детоксу».
- ⊕ Натуралістичні прогулянки: пішохідні треки вздовж пересипу/круч з гідом-інтерпретатором, мікрогрупи ≤10 осіб.
- ⊕ Гастрономія локального масштабу: дегустації локальних продуктів, сніданки «з ринку», майстер-класи солеваріння/травозбору, домашньої косметики (без індустріалізації).
- ⊕ Еко Мобільність: спокійні веломаршрути/нордична ходьба, фотопленери, скетч-сесії.
- ⊕ Культурна інтерпретація: короткі зустрічі з науковцями/краєзнавцями про історію курорту й екосистеми.

Організація простору з урахуванням slow tourism

Принципи планування території лиману

- Збереження природних коридорів та панорамних краєвидів.
- Розмежування «тихих зон» без інфраструктури від активних рекреаційних.
- Гнучка структура: розвиток поетапно з тестуванням форматів і потоків туристів.

Просторові рішення:

- Інфраструктура малої шкали:
- Екопарковки та міні-павільйони.
- Легкі оглядові майданчики та вежі, інтегровані в ландшафт.

Маршрути та мережі:

- Пішохідні та велосипедні стежки з інформаційними точками.
- Водні маршрути для спокійних човнових прогулянок або сапбордів.
- З'єднання існуючих населених пунктів із рекреаційними зонами.

Зони відпочинку:

- Невеликі рекреаційні майданчики (альтанки, зони пікніку, тіньові навіси).
- Мінімізація втручання у природне середовище.
- Використання локальних матеріалів та природних форм рельєфу.

Адаптація існуючої забудови:

- Реконструкція старих будівель під інформаційні центри або еко-готелі.
- Використання колишніх санаторіїв чи будівель для форматів wellness/slow tourism.

Організація простору з урахуванням slow tourism

Просторове рішення	Очікуваний ефект для slow tourism
Екопарковки малої шкали, міні-павільйони	Мінімальний вплив на природу, комфортна інфраструктура для туристів
Легкі оглядові майданчики та вежі	Якісні панорами, інтеграція з ландшафтом, фотографічна привабливість
Пішохідні та велосипедні стежки з інформаційними точками	Повільне занурення у природу, освітній ефект, безпечний рух
Водні маршрути (човни, сапборди)	Спокійний відпочинок, екологічний контакт з водоймою, нові туристичні формати
З'єднання населених пунктів із рекреаційними зонами	Розподіл туристичних потоків, підтримка локальних громад

Просторове рішення	Очікуваний ефект для slow tourism
Невеликі рекреаційні майданчики (альтанки, пікніки, тіньові навіси)	Малі групи туристів можуть відпочивати без перевантаження природи
Використання локальних матеріалів і природного рельєфу	Гармонійність з ландшафтом, збереження автентики місця
Реконструкція старих будівель під інформаційні центри / еко-готелі	Збереження культурної спадщини, створення точок довгого перебування
Розмежування «тихих зон» та активних зон	Контроль туристичних потоків, захист екосистем, створення балансованої рекреації
Гнучка поетапна структура розвитку	Можливість адаптації до навантаження, тестування форматів slow tourism

Соціологічні дослідження (туризм)

- ↪ Опис типового туриста та особливостей його поїздки
- ↪ Мотивація та перешкоди для відвідування
- ↪ Перспективи розвитку варіантів відпочинку
- ↪ Перспективи подієвого туризму
- ↪ Зміни задля залучення туристів
- ↪ Залучення коштів
- ↪ Популяризація та реклама
- ↪ Висновки

Опис типового туриста та особливостей його поїздки

Вік

- ◆ молодь (зокрема пари та фотографи)
- ◆ люди середнього віку (30–45), інколи із дітьми
- ◆ старші відвідувачі, які їдуть переважно з лікувальною метою

Спосіб життя

- 👤 сімейні та корпоративні відпочивальники середнього достатку
- 👤 оздоровчі відвідувачі
- 👤 організовані групи на ретрити
- 👤 молодь і «хіпстери» за контентом
- 👤 фототуристи, орієнтовані на унікальний візуальний досвід

Походження

- ⌘ переважно мешканці Одеси та області
- ⌘ менше є відвідувачів з інших регіонів України, що їдуть саме за лікувальними процедурами
- ⌘ наявні рідкі приклади іноземців

Поведінка

- ↔ поодинокі разові відвідування
- ↔ стала традиція приїжджати кілька разів на сезон/щороку.

Мета поїздки

- лікування і оздоровлення
- відпочинок
- фотоконтент
- спортивні і культурні практики.

Типовий турист рідко відвідує локацію наодинці. Найчастіше це сім'ї, пари або невеликі групи друзів чи колег, що забезпечує як безпечність перебування, так і більш комфортне проведення часу.

Середні витрати

- для більшості - 200–1000 грн на людину за день (транспорт і дрібні покупки)
- 200–1500 грн (для організованих турів або відпочинку)

Відсутність розвиненої інфраструктури та орієнтація багатьох на власні запаси робить Куяльник низьковитратним напрямком для більшості туристів

Мотивація та перешкоди для відвідування

Куяльник обирають за поєднанням факторів – від природної краси та унікальних відчуттів до лікувальних ресурсів, доступності й культурної символічності. Це місце сприймається як простір сили, оздоровлення та одночасно як бренд Одеси.

Основні бар'єри

- складна логістика
- відсутність транспорту й парковок
- слабка інфраструктуру (кафе, туалети, місця відпочинку)
- неприємний запах у певні періоди
- загальна «дикість» території
- нестача інформації й промоції, що відлякує тих, хто шукає комфорт.

Водночас саме «дика» автентичність сприймається не лише як мінус, але і як цінність.

Мотиви приїзду змінюються залежно від пори року:

- ↑ **Весна** – квіти, відродження природи, аромати.
- ↑ **Літо** – рожевий лиман, фотосесії, оздоровлення. Але водночас спека обмежує комфорт.
- ↑ **Осінь** – змагання, активний відпочинок, більш м'який клімат.
- ↑ **Зима** – низький сезон, сильні вітри й холод. Проте деякі туристи цінують тишу, сніг і незвичні краєвиди.

Перспективи розвитку варіантів відпочинку

Реабілітація та оздоровлення

До Куяльника приїжджають люди саме з метою лікування. Нерідко це ті, кому лікарі рекомендують пройти курс оздоровлення.

Велотуризм

Куяльник не можна назвати Меккою велосипедистів, але велоспорт у локації присутній. Зокрема, інколи він дає можливість дістатись тих місць, які недоступні під час поїздки на автомобілі. Куяльницькі маршрути названо такими, що добре підходять для поїздки на вихідні

Авто-мототуризм

Популярність серед клубів та спільнот. Лиман приваблює численні мото- і джип-клуби, які регулярно організовують виїзди й заходи. Можливість для автолюбителів тестувати свої засоби пересування. Доступність прокату техніки. **Незаконна розвага, яку потрібно контролювати.**

Піший туризм

Особливості природних ландшафтів. Можливість для любителів спокійного відпочинку та хайкінгу. Проведення спортивних змагань. Формат сімейного та громадського відпочинку. Контакт із дикою природою та екологічний туризм. «Втеча» з міських умов. Можливість довготривалих маршрутів. Природна доступність і простота маршрутів.

Духовні практики, «місця сили»

Основні сильні сторони щодо розвитку активностей, пов'язаних із духовними практиками, в Куяльнику. Природні локації, що вже використовуються для йоги. Сформовані клуби та групи практикуючих. Гарні умови для медитації. Можливість цілісного духовного оздоровлення. Поєднання духовних практик з іншими активностями. Музика як частина духовного простору. Великий потенціал для розвитку різних практик.

Перспективи розвитку варіантів відпочинку

Сімейний відпочинок

Загальна придатність території. Популярність серед сімей. Наявність хоч і мінімальних, але активності для дітей. Зручність для поєднання з іншими видами відпочинку.

Відвідування історичних місць

Сильна сторона щодо відвідування історичних місць у Куяльнику фактично одна. Це наявність цікавих об'єктів історичної спадщини.

Національний природний парк «Куяльницький»

Паркова територія у межах мегаполіса – унікальна для України: «парк... знаходиться в околицях мегаполісу». Збережені великі масиви дикої природи попри близькість до великого міста. Є адміністрація та профільні підрозділи для розвитку рекреації. Правильне зонування дозволяє організовану рекреацію. Є запит на відвідування та доступ до лікувальних ресурсів. Приваблює відчуття безпечності під час війни

Куяльник має значний потенціал для розвитку різних форматів відпочинку, які би враховували необхідність дбати про екологію – від нішевого бьордвотчингу, піших прогулянок та освітніх програм до подій на кшталт польотів на повітряних кулях. Водночас мілкість лиману обмежує водні розваги, тому акцент варто робити на екологічних і «легких» видах туризму. Незалежно від вибору туристичних пропозицій для розвитку необхідно буде приділити увагу облаштуванню хоча б мінімальної рекреаційної інфраструктури.

Перспективи подієвого туризму

Можливості Куяльника для організації подій

- ⇒ Можливості для спортивних заходів.
- ⇒ Придатність території для концертів, фестивалів та інших великих подій.
- ⇒ Гнучкість у виборі форматів подій, їх поєднання.
- ⇒ Наявність успішного досвіду і традицій організації масштабних заходів.
- ⇒ Унікальність природних умов.
- ⇒ Природна фотогенічність і привабливість для творчих індустрій.
- ⇒ Привабливість для освітніх заходів.

Перспективні формати подій

- ⇒ Фестиваль Солі з концертною програмою
- ⇒ Невеликі «європейського типу» фестивалі з майстернями та крафтом
- ⇒ Молодіжні музичні події
- ⇒ Культурно-пізнавальні екскурсії територією санаторію
- ⇒ Тематична подія «Нижче рівня моря»
- ⇒ Театральні події
- ⇒ Соляні кімнати/печери з камерними концертами
- ⇒ Фото- та арт-конкурси
- ⇒ Зйомки кіно або іншого контенту.
- ⇒ Реконструкція солевидобутку
- ⇒ Історичні реконструкції та батальні дійства
- ⇒ Традиційні календарні свята біля лиману
- ⇒ Вело-, лекційно-wellness день
- ⇒ Саунд-хілінг, етнічна акустика та ранкові/вечірні практики
- ⇒ Розвиток бренду фестивалю «Чумацький Шлях»

Зміни задля залучення туристів

Розвиток вторинних послуг

Найявні лише поодинокі приклади додаткових послуг, які не покривають базові потреби відвідувачів. Цього явно недостатньо для розвитку туризму. Куяльник має значний потенціал для розвитку вторинних послуг, однак наразі вони майже відсутні. Є потреба в створенні кемпінгів, кафе, сувенірних точок, вело- та піших маршрутів, а також культурних і гастрономічних програм.

Креативні бізнеси, які можуть «підсилити» регіон

Для розвитку креативних бізнесів у Куяльнику украй важливо забезпечити підтримку у вигляді базової інфраструктури, економічних стимулів, а також організації подій, які би сприяли збільшенню кількості клієнтів цих бізнесів. Багато в чому ці чинники залежать від місцевої влади. А отже – успіх креативних бізнесів можливий лише за її підтримки та сприяння.

Покращення екологічної інфраструктури

Екологічна інфраструктура Куяльника нині перебуває на початковому рівні розвитку: бракує облаштованих місць відпочинку, санітарних умов, водопостачання та системи утилізації сміття. Відсутність еко-стежок, веломаршрутів та базових зручностей поєднується з низькою екологічною свідомістю відвідувачів. Для підвищення туристичної привабливості потрібні інвестиції в прості інфраструктурні рішення, екологічну освіту та професійне зонування території.

Покращення автомобільної інфраструктури

Без якісних доріг і облаштованих стоянок розвиток туризму в Куяльнику неможливий. Автомобільна інфраструктура Куяльника потребує комплексної модернізації, яка дозволить зробити доступ до локації комфортним, безпечним та привабливим для широкого кола туристів.

Покращення велосипедної інфраструктури

Може стати ключовим чинником привабливості Куяльника. Це включає облаштування доріжок і маршрутів, створення прокату велосипедів, рекреаційних зон та сервісів безпеки. Велотуризм розглядається як доступна й екологічна альтернатива автомобільному транспорту.

Покращення громадського транспорту

Це передбачає регулярні автобусні рейси з Одеси та околиць, прозорий і зручний розклад, продовжений час роботи маршрутів, екскурсійні тури та дотаційні програми. Такі заходи дозволять зробити локацію доступною не тільки для власників авто, а й для широкого кола туристів.

Покращення пішохідної інфраструктури

Облаштування маркованих стежок і маршрутів, створення рекреаційних пунктів та оглядових майданчиків, а також інтеграції з іншими видами транспорту. Такі зміни дозволять зробити відпочинок комфортним, безпечним і доступним для різних категорій відвідувачів.

Залучення коштів

Перспективи підтримки від грантодавців

Перспективи підтримки від грантодавців у розвитку Куяльника залежать від активної позиції місцевих громад, які мають самостійно ініціювати проєкти та навчитися працювати з грантами. Гранти розглядають як ресурс для екологічних і туристичних програм, створення кемпінгів, соціального житла, а також для промоційних матеріалів та інфраструктури відпочинку. Однак обсяги грантового фінансування часто обмежені, а використання коштів не завжди ефективне, однак навіть невеликі проєкти здатні дати поштовх розвитку території.

За бюджетні кошти

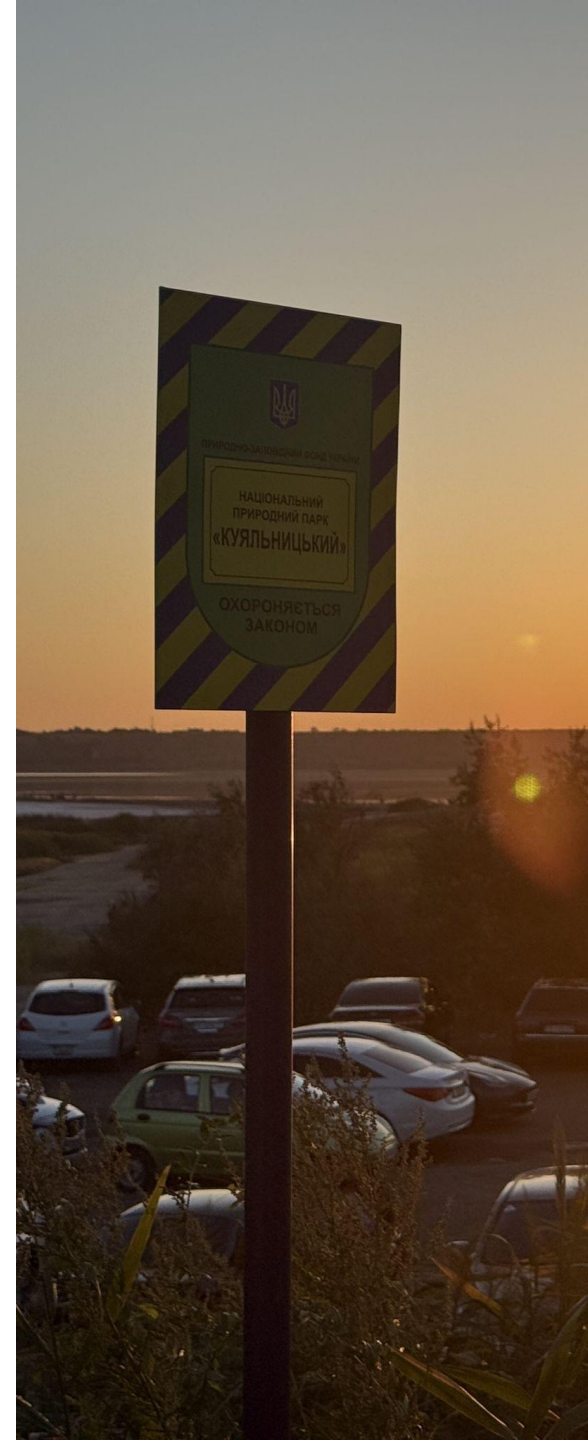
Розвиток Куяльника має значні перспектив за умови поєднання бюджетних коштів, грантів та залучення бізнесу. Влада має забезпечувати базову інфраструктуру – дороги, освітлення, благоустрій та умови для рекреації, тоді як громади й інвестори можуть підсилювати туристичний та економічний потенціал регіону.

За кошти бізнесу

Бізнес може вкладатися як у дрібні локальні ініціативи (відкриття кав'ярень, пляжних локацій, надання платних сервісів чи ремонт доріг біля власних об'єктів), так і в масштабніші проєкти (будівництво котеджних містечок, басейнів, розвиток лікувально-курортного напрямку чи інфраструктурні рішення на кшталт електрифікації та благоустрою територій). Водночас для залучення великого бізнесу необхідні прозорі й вигідні умови, адже такі інвестиції потребують значних витрат і чітких гарантій прибутковості.

Можливості партнерства між владою і бізнесом

Партнерство між владою та бізнесом у розвитку Куяльника є необхідною умовою успіху. Влада має створювати прозорі правила, забезпечувати інфраструктуру та безпеку, тоді як бізнес може вкладати ресурси й пропонувати комерційні сервіси. Така співпраця, побудована на синергії та взаємній зацікавленості, здатна дати поштовх розвитку території.

Популяризація та реклама

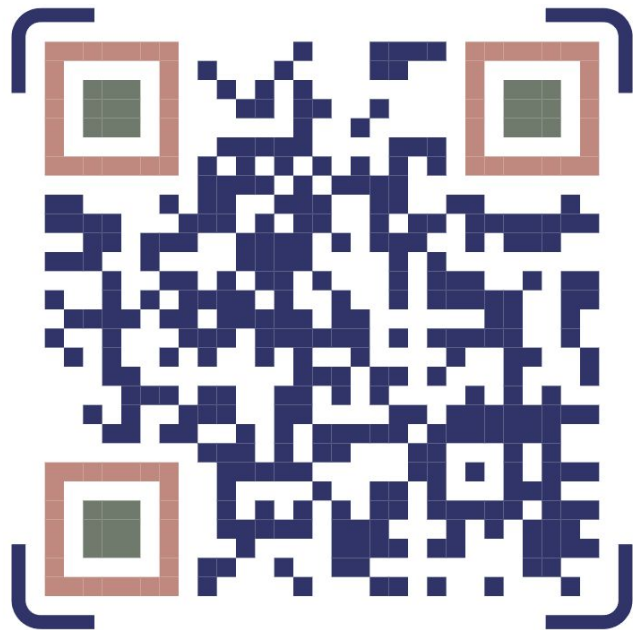
- Ресурси Куяльника унікальні, але відсутня системна реклама і просування, що не дає можливості заробляти на цьому.
- Куяльник позиціонують як природну перлину з лікувальними властивостями. Місцевість асоціюється з відпочинком, оздоровленням та користю для організму навіть просто від перебування там.
- Перспектива просування реабілітаційних та оздоровчих можливостей Куяльника через створення сильного образу унікального курорту світового рівня, з акцентом на лікувальні властивості та унікальність місця. Важливі інструменти - яскраві візуальні матеріали, історичні та культурні сюжети, зрозумілі порівняння з відомими курортами (Карлові Вари, Мертве море).
- Майже неможливо знайти відомості про транспорт, розклад чи можливості відвідати Куяльник.
- Інформацію про активний відпочинок на Куяльнику варто доносити комплексно – через сучасні цифрові канали (сайти, соцмережі, відео), а також за допомогою спортивних івентів та партнерства з перевізниками. Додатково важливо поширювати зрозумілі мапи й створювати унікальні об'єкти, які стануть інформаційними приводами та приваблять активних туристів.
- Для просування Куяльника як простору для пошуку спокою та відновлення слід робити акцент на природних красотах і сезонних змінах, організовувати екологічні акції та фототури, створювати унікальні інсталяції та інстапойнти. Важливо підкреслювати емоційну силу локації – відчуття «іншої планети» та обнулення, яке вона дарує відвідувачам.
- Для розвитку культурного відпочинку на Куяльнику потрібно поєднати історичні та архітектурні ресурси, багатокультурні традиції й сучасні культурні формати – фестивалі, брендові івенти, медійні кампанії. Такий підхід дозволить зробити локацію відомою і привабливою як для українців, так і для іноземців.
- Реклама Куяльника має поєднувати традиційні медіа, сучасні цифрові канали та нативні формати з участю блогерів і туроператорів. Вона повинна створити відчуття бренду та забезпечити доступність інформації для різних аудиторій – від місцевих мешканців до міжнародних туристів.
- Події можуть стати ключовим каналом комунікації для Куяльника: від локальних екоосвітніх акцій і турів вихідного дня до міжнародних виставок та історичних меморіалів. Водночас ефективність посилюється завдяки інтеграції з сучасними форматами — короткими відео та інфлюенсерськими кампаніями.
- У соціальних мережах має бути створений потужний, різноманітний і живий контент – від коротких вірусних роликів і фото з інсталокацій до блогерських публікацій і особистих вражень відвідувачів. Саме TikTok, Instagram і YouTube зараз визначають успіх промоції Куяльника, тоді як традиційні сайти чи медіа вже не дають потрібного ефекту.

Висновки

Куяльник має усі передумови, щоб стати багатофункціональним простором – місцем лікування й відновлення, культурних подій, активного та фототуризму. Але для цього потрібні цілеспрямовані зусилля: розвиток інфраструктури, формування бренду, активне просування через сучасні канали комунікації, підтримка бізнес-ініціатив та одночасне збереження природних ресурсів. Поєднання цих напрямів дозволить не лише збільшити кількість туристів, але й забезпечити сталий розвиток регіону, підвищити його економічну привабливість і зробити Куяльник візитівкою Одещини та всієї України

— Приєднуйся до проєкту!

Чумацький шлях

@chumak_way

@chumakway

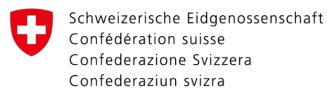
Запрошуємо на
наш сайт
chumakway.in.ua

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

ТУРИСТИЧНО-КРЕАТИВНИЙ КЛАСТЕР

*Проект реалізується в рамках програми
«Кластери Відродження». Грантова програма
«Кластери Відродження» реалізується в межах
Швейцарсько- українського проекту
«Згуртованість та регіональний розвиток
України», UCORD, що втілюється за підтримки
Швейцарії через Швейцарську агенцію розвитку
та співробітництва компанією NIRAS Sweden AB.*

Swiss Confederation
Швейцарська Конфедерація

